24ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6603 · 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1907 · ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ · 2 ՌԱՄԱԶԱՆ 1325 · 9 Octobre 1907 · 24me année № 6603

«ԱՐԵՒԵԼՔ»
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ 80 Դ.
» ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 45 »
ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ 108 »
» » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 60 »
ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ 25 Ֆրք.
» » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 20 »
ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՅ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آرەولك
ارمنيجه يومى و سياسى غزته
صاحب امتيازى قرەكين بوياجيان
درعليه غلطه

"ARÉVELK"
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons|ple, Galata

10 PARAS

ՄԵՐ ՍՆՈՒՆԴԸ

Ա.

Ի՞նչու համար կ'ուտենք և կը խմենք։

Անտարակոյս շատ պարզ և հասարակ հարցում մը կ'ուղղեմ։ Տարակոյս չկայ որ այս հարցման կարելի է քանի մը կերպով պատասխան տալ։ Ոմանք պիտի պատասխանեն՝ կ'ուտենք երբ անօթի կ'ըլլանք, կամ թէ կ'ուտենք որովհետեւ համ կ'առնենք. այլք՝ որովհետեւ սովորութիւն ըրած ենք ուտելու. դարձեալ ուրիշներ պիտի պատասխանեն՝ կ'ուտենք որպէս զի ապրինք։ Եթէ այս զանազան կարծիքները մի առ մի քննելու ըլլանք, կը տեսնենք որ բոլորն ալ ճշմարիտ են։

Պէտք է գիտնալ որ մեր կենդանի գործարանաւորութիւնն առանց սնունդ առնելու կարող է ապրիլ, իր բոլոր պաշտօնը լիովին կատարելով հանդերձ։ Գործարանաւորութիւնը համբարած է արդէն իր մէջ այն նիւթերը՝ որ ապրելու համար կարեւոր և անհրաժեշտ համարուած են։ Անշուշտ ընթերցողներէն ոմանց աւելի ներկայացած է զարմանքով լսելու, որ մարդ մը մէկ կամ երկու շաբաթ առանց հացի մէկ քաղաքէն միւս քաղաքը քալելով անցած է։ Իրաւ է որ այս տեսակ պատմութիւնները քիչ մը չափազանցուած կ'ըլլան, բայց ունին իրենց մէջ իրականութիւն մը և հեռի են գերբնական կոչուելէ։ Վերեւ ըսինք որ մարմինը իր մէջ մթերած է իր ապրուստին համար կարեւոր սպառած նիւթերը, այսինքն սնունդը։ Սակայն ասով չեմ ուզեր ըսել թէ մարդս մինչեւ իր վախճանը կարող կ'ըլլայ իր մէջ պահուած սննդեամբ ապրիլ՝ ո՛չ, այս ալ որոշ աստիճան մը ունի, որմէ անդին կարող է մարմնոյն աղիտաբեր ըլլալ, որովհետեւ մարմնոյ բոլոր գործած աշխատութիւնները կապուած են սերտ կերպով սպառման հետ, որ միշտ առանց մեր գիտակցութեան տեղի կ'ունենայ։ Այս սպառումը գիտական լեզուաւ զօրութիւն կ'անուանուի։

Բնագէտները զօրութիւնը երկու դասակարգի կը բաժնեն, այսինքն՝ թաքուն և կենդանի զօրութիւն։ Կենդանի կ'ըսենք այն զօրութեան, որ մեր մարմնոյն մէջ ուղղակի իբրեւ զօրութիւն կը ներգործէ, իսկ թաքուն կամ թէ ծածուն ըսուած մարմնական զօրութիւնը ա՛յն ժամանակ միայն գործելու ընդունակ կ'ըլլայ, երբ շարժման մէջ դրուի։

Այժմ պէտք է գիտնալ թէ ինչ է սնանումը և ինչ է սնունդին պարտականութիւնը։ Սնունդին գլխաւոր պարտքն է, մեր մարմնոյն մէջ գոյացած զօրութիւնը պահպանել, որով մեր մարմինը զմեզ շրջապատող բնութեան պահանջմանց կը յարմարցնէ։ Եթէ սնունդն է մեր զօրութեան աղբիւրը, այն ժամանակ պէտք էր որ իր մէջ զօրութիւն մը ունենար. և իսկապէս ունի զօրութիւն մը, որուն վերեւ թաքուն կամ ծածուն զօրութիւն անունը տուինք։ Արդ, ուսկի՞ց առաջ եկած է սննդեան զօրութիւնը. ի՞նչ բանէ փոխանցուած է մսի, ճարպի և ալիւրի մէջ պահուած ծածուն զօրութիւնը։ Պատասխանը շատ պարզ է. արեւն է որ այդ զօրութիւնը բաշխած է, այդ անհուն և անսահման մթնոլորտային մարմնոյ անհատնում զօրութիւնն է, որուն միջոցաւ ինչպէս բոյսերը՝ նոյնպէս և մենք կ'ապրինք, ինչպէս նաեւ աշխարհիս մէջ գտնուած բոլոր միացեալ շարժումները առանց բացառութեան արեւէն բղխած են։ Օրինակի համար, առնենք բոյսը. այս գոյութիւնը այնպիսի զարմանալի կազմակերպութիւն մը ունի, որ արեգական ճառագայթներուն զօրութիւնը քիմիական զօրութեան կը փոխէ, և այս քիմիական զօրութիւնը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ տերեւներուն մէջ գտնուած կանաչ նիւթը, զոր chlorophylle անուամբ կը յորջորջենք։ Այս նիւթին ազդեցութեան տակ փոխանցուած կ'ըլլայ արեգական ճառագայթներուն զօրութիւնը, որպէս զի մենք սնանինք։ Ուրեմն մեր սննդեան մէջ եղած զօրութիւնը արեւէն իբրեւ թաքուն զօրութիւն առնուած է և վերջ ի վերջոյ մեր մարմնոյն մէջ կենդանի զօրութեան պիտի փոխուի։

Ըսինք թէ սննդեան թաքուն զօրութիւնը մեր մարմնոյն մէջ կենդանի զօրութեան կը փոխուի. բայց այս փոփոխութիւնը յանչափս տեղի չունենար, այլ մինչեւ մէկ աստիճան, որմէ անդին ոչ մէկ շրջում չէ կարելի ձեռք բերել։ Եթէ ուզենք դժուար գործ մը ընել, պէտք է որ անոր համապատասխան ալ սնունդ առնենք։ Եթէ 70 օխա ծանրութիւն ունեցող անձ մը 3000 մէթր բարձրութիւն ունեցող լերան մը գագաթը բարձրանայ, այս կը նշանակէ թէ իր մարմնոյ ծանրութիւնը 3000 մէթր բարձրացուցած է։ Որպէս զի այսչափ ահագին զօրութիւն մը մէջտեղ ելլէ, պէտք է անոր համապատասխան սնունդ առնուի։ Եւ որովհետեւ կարելի չէ այդչափ սնունդ առնել, ուստի և այդ տեսակ աշխատութիւն մը միշտ մեզմէ հեռու կը մնայ. եթէ երբեք յանդուգն անձ մը այդպիսի գործի ձեռնարկէ՝ իր մարմնոյն զօրութիւնը մեծապէս կը քայքայէ։

Ուրեմն, ինչպէս որ ըսինք, սնունդը մեր մարմնոյն մէջ զօրութիւն մը առաջ բերելու կը ծառայէ։ Արդ, պէտք է գիտնալ թէ ինչ է զօրութիւնը։ Մեր մարմինը կազմող տարրերուն, այսինքն բջիջներուն կազմիչ նիւթերը, որոնց բժշկական լեզուաւ կենդանի հիւլէներ կ'ըսենք, միայն կենդանական ջերմութեան մէջ կարող են ջերմութիւն արտադրել, միայն այդ [illegible] մէջ կրնան են մեր բջիջները իրենց կենդանութիւնը պահպանել, և վերջապէս միայն այդ որոշ աստիճանաւ ջերմութեան մէջ կարող է մարմինը գործել և աշխատիլ։ Թէ ինչո՞ւ համար մարմինը իր սեպհական բարեխառնութիւնը ամենապաղ մթնոլորտներուն մէջ իսկ կը պահէ։ — Որովհետեւ միշտ սնունդ կ'այրի մեր մէջ։ Այս երեւոյթը կարող եմ շատ լաւ թոնիրի մը նմանցնել, ինչպէս որ կրակարանին մէջ փայտ և ածուխ վառելով, սենեակին բարեխառնութիւնը միշտ հաստատ կը պահենք, որովհետեւ ածխածին կազը դրսի մթնոլորտին թթուածինին հետ միանալով տաքութիւն կը ծնի, և այսպէսով կարելի կ'ըլլայ, որչափ որ ալ արտաքին բարեխառնութիւնը ցած ըլլայ, մեր սենեակը պահել իր հաստատ ջերմութեամբ։ Կենդանական մարմինը կ'այրէ նմանապէս մեր առած սնունդները, մսի և հաւկիթի սպիտը, ճարպը և խմորեղէնները, և ասանկով առաջ կը բերէ մեզի համար պէտք եղած ջերմութիւնը։ Միեւնոյն ժամանակ ջերմութեան պահպանման վրայ կը հսկէ նաեւ մեր մարմնոյ զարմանալի յօրինուածութիւնը, որ պաղ օդերուն շատ քիչ քանակութեամբ տաքութիւն կ'արտածենք մեր մորթին ծակտիկներէն դուրս։ Բաց աստի, կը հագնինք նաեւ հաստ կտաւներէ հիւսուած վերարկուներ կամ մուշտակներ և կենդանիներն ալ ձմրան մօտերը խիտ մազերով և փետուրներով կը ծածկուին։ Այս սկզբունքով հագուստն ալ մինչեւ մէկ աստիճան կ'օժանդակէ սննդեան աշխատութեան։ Նոյնպէս պէտք չէ մոռնալ որ մորթի կարծրութիւնն ալ, որ սննդեան հետ սերտ կապակցութեան մէջ է, մեծ ազդեցութիւն կը ներգործէ. այն մարդիկ որ վատ սնած են, շատ կը մսին։

Ուրեմն տեսանք որ սնունդին էական պաշտօնն է մարմնին պէտք եղած տաքութիւնը հայթայթել, ծանր ու թեթեւ յոգնութեանց տոկալու համար։

ՏՕՔԹ. Յ. ԳԱՐԱՆՖԻԼԵԱՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՔԻՉ ՄԸ ԳԻՆԵԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Մառանին կամ կարասին.— Ճզմումը, գելոց.— Առանց կարեւորութիւնը գինիի պատրաստութեան մէջ.— Քացխուն ինչպէ՞ս կը խմորի և խմորելէն ետքը ինչեր առաջ կուգան։

Գինեհնձութեան եղանակը մօտեցած է արդէն և շատ տեղեր ալ նոյն իսկ սկսած. այգեկութքի գործողութեան չձեռնարկած, պէտք է պատրաստել մառանը և նոր գինին ընդունելու վիճակին մէջ դնել զայն։

Այս կարգի գործողութեանց մէջ առաջին տեղը կը բռնէ տակառներու մաքրութիւնը և գելոցին (շարապ մէնկէնէսի, pressoir) յարդարումը։ Լաւ կազմակերպուած մառան մը գոնէ երկու մասի բաժնուած ըլլալու է. առաջին մասին մէջ զետեղուած կ'ըլլան գելոցը և այն տակառները որոնց մէջ տեղի պիտի ունենայ գինիին նախնական խմորումը (թիւիմար, մայանմա, fermentation). երբեմն մառանին այս առաջին մասը կը պարունակէ նաեւ չրուանդիչը (սալքըմ տանէլէրինի մաքինա, égrappoir). շատեր գաղափար իսկ չունին այս մեքենային վրայ, թէեւ սա մեծ կարեւորութիւն ստացած ըլլայ Եւրոպայի կեդրոնական և քիչ մը հիւսիսային երկրաց մէջ։

[illegible] պէտք եղածին պէս, ամառը տաք չըլլալուն պատճառաւ, խաղողը շատ հասուն չըլլար. շաքարին հետ բաղդատմամբ, աղաղը (թանէն, tannin) աւելի մեծ քանակութեամբ կը գտնուի. այդ տեսակ խաղողով շինուած գինին լաւ չմարսուիր, ալքօլին քանակը քիչ կ'ըլլայ, ախորժահամ չըլլար. տաք երկիրներու մէջ ալ երբ ամառը և մանաւանդ աշունը անձրեւոտ երթայ, խաղողը դարձեալ այդ վիճակին մէջ կը գտնուի։

Եւրոպայի մէջ, գինեգործները, ի հարկէ առիթեալ խաղողը կը չրուանդեն, այսինքն ողկոյզներուն հատիկները չըրուանդէն կը զատեն. այս գործողութիւնը կարելի է մինչեւ աստիճան մը ձեռքով կատարել, թեթեւ օրական մը տալով կիներու և աղջիկներու. խնդիրը կը տարբերի, երբ մեծ քանակութեամբ խաղող ունենանք ձեռքերնիս. այդ պարագային համար հնարուած է չրուանդիչ մեքենան որուն այլ և այլ մեծութեամբ շինուածները կան. փոքրերը ձեռքով, իսկ մեծերը շարժիչ մեքենայով կը դառնան. չրուանդը մեքենաբար կը զատուի հատիկներէ. առաջինը դուրս կ'ելլէ, իսկ երկրորդը տակառին մէջ կը լեցուի. չըրուանդիչն ալ հաստատուած կ'ըլլայ ուղղակի այն տակառին վրայ ուր պիտի կատարուի առաջին և նախնական խմորումը։

Պէտք է հասկնալ թէ ինչ է առաջին և կամ նախնական խմորումը. նախ ըսենք թէ, խմորում ըսելով կը հասկցուի այն գործողութիւնը որուն հետեւանքով խաղողին մէջ պարունակուած շաքարը, մասնաւոր խմորիչի մը ազդեցութեամբը կը փոխուի մասամբ ալքօլի և մասամբ ալ ածխական թթուի. քիչ մը ջուր և քիչ մըն ալ քաղցրիտ (կլիսէրին, glycérine) եւս կը գոյանայ. խաղողին մէջ գտնուած շաքարը, այս փոփոխութեան ենթարկուելու ատեն, անշարժ չմնար. բաւական աղմուկ, մխար կը հանէ. տաքութիւն ալ առաջ կուգայ. ձեռքերնիս մօտեցնելով տակառներուն, տաքութիւնը իսկոյն կըզգանք. գալով անոր յառաջացած աղմուկին, ատ արդէն լսելի կ'ըլլայ, մառանին մէջ մտած ժամանակնիս։

Նախնական այսպէս կերպարանափոխումը, քիչ շատ երկայն ժամանակամիջոցի մը մէջ տեղի կ'ունենայ, ու կախեալ ունի խաղողի տեսակէն, տակառներու ձեւէն և մանաւանդ օդին բարեխառնութենէն. եթէ եղանակը տաք ըլլայ, շուտով տեղի կ'ունենայ, 8-10 օրուան մէջ կրնայ աւարտիլ, երբեմն ալ մինչեւ ամիս մը կրնայ տեւել, վերջապէս առաջին խմորումն է այս. անկէ վերջը, գինին դարձած քացխուն կը սկսի տակաւ պարզիլ, յստականալ (տուրուլմագ, se clarifier), չըրուանդը կամ չանչը տակառին յատակը կը նստի, եթէ չրուանդիչով նախապէս հատիկ հատիկ բռած ըրած ըլլանք ողկոյզները, այդ հատիկներուն մորթերը, անոնց վրայ գտնուող հողի և ուրիշ օտարոտի մարմնոց հետ, դարձեալ տակառին յատակը կը սուզին. 2-3 օր վերջը, ձեռքով կամ ծորակով կ'առնեն հեղուկ մասը և զայն կը լեցնեն ուրիշ տակառներու մէջ, ուր խմորումը կը շարունակուի դարձեալ, բայց ո՛չ առաջինին պէս աղմկալի կերպով։

Ինչպէս ըսինք, չըրուանդը հատիկներէն զատելու գործողութիւնը կը կատարուի վերը ակնարկուած մեքենային միջոցաւ. այս մեքենային տակի մասին վրայ հաստատուած կ'ըլլան զոյգ մը գլաններ որոնց պաշտօնն է, չըրուանդէն [illegible] խմորման գործողութիւնը դիւրացնել. լաւ կազմակերպուած մառան մը գլխաւոր կարասիներն են ասոնք, որոնց միացած կ'ըլլայ գրեթէ միշտ գելոցը։

Գելոցն ալ մեծ կարեւորութիւն ունի մառանի մը մէջ. տեսնենք անոր ալ պաշտօնները, սեւ խաղող առնենք, ուրկէ կ'ուզենք պատրաստել ճերմակ գինի. այս պարագային՝ գելոցը մեծ ծառայութիւն կը մատուցանէ մեզի. խաղողին գոյն տուող նիւթը կը գտնուի, խաղողի հատիկներ շրջապատող բարակ մորթին և կամ մաշկին անմիջապէս տակը. այդ նիւթը կը լուծուի ալքօլին մէջ. ալքօլն ալ, ինչպէս տեսանք, կը գոյանայ շաքարին խմորուելէն, եթէ խմորուելէն առաջ, այդ մորթերը զատենք քացխուէն, բնական է որ, արտադրուած գինին անգոյն կ'ըլլայ. այս ալ կարելի է միմիայն, գելոցին միջոցաւ։

Հեղուկէ մասն բռնուած խաղողը կը պարպեն գելոցին մէջ և կը սկսին ճնշում գործածել. քացխուն կը սկսի վազել տակառին մէջ, ուրկէ ջրհանով առնելով կը լեցնեն մեծ տակառներու մէջ, ուր տեղի պիտի ունենայ առաջին խմորումը. անդին գելոցին մէջ կը մնայ չըրուանդը և կամ չանչը, զոր կը գործածեն կամ ալքօլ արտադրելու և կամ ուղղակի անասնոց իբր կեր ծառայելու համար։

Գելոցին մէկ ուրիշ պաշտօնն ալ տակառներուն յատակը սուզած չանչէն հանել է անոնց մէջ գտնուած գինւոյ մնացորդը, որուն քանակը կրնայ հասնիլ մինչեւ 8-10 առ հարիւր, միայն թէ այն կերպով ստացուած գինին խառնելու չէ նախապէս ստացուած գինիին հետ։ Այս վերջնոյն հետ բաղդատմամբ, առաջինը աւելի պղտոր է և օտար նիւթեր կը պարունակէ. գինեգործները զատ տակառներու մէջ կ'ամբարեն գելոցէն առնուած գինին։

Թուրքիա, այգեգործ և գինեգործ երկիր մը ըլլալով հանդերձ, լաւ կազմակերպուած մառան քիչ ունի. Եւրոպէի նմանօրինակ կարգ մը գաւառակներուն մէջ պատահած ենք քիչ շատ կատարելագործեալ մեքենաներով օժտուած մառաններու. գինեգործութեան ապագային էական մասը կազմող այդ կարգի մեքենաներու չգոյութեան պատճառաւ է որ լաւ պատրաստուած տեղական գինիներու քիչ անգամ կը հանդիպինք։

Ն. Գ. ԳԱԼՖԱԵԱՆ

ԻՄ ՔՆՆԱԴԱՏՆԵՐՈՒՍ

Գ.

Այս դպրոցին մէջ՝ բացի M. Vauder Elst գաղղիացիէն, բոլոր մնացեալ ուսուցիչք իտալացի էին, Caratelli՝ ձեր փառաբանած Թոսքանացին, P. Francesco Milanoն, Giuseppe Gasparri՝ նոյնպէս, իսկ Mensuccia բուն իսկ Հռոմէն։ Իմ իտալերէնիս (և յուն. ու գաղ.) նըկատմամբ ձեր պարապ կասկածները փարատելու համար, կը յանձնեմ Տքթ. Թոփճեան բարեկամիս՝ մանկութեանս վկայագիրներէն 13 հատ, ուր իւրաքանչիւրին վրայ նշանակուած պիտի տեսնէք 5, 6 են, մրցանակներ իտալերէն լեզուի համար. կրնաք դիմել հոն և ձեր երկու աչքերով համոզուիլ ըսածներուս ճշմարտութեան...։ Թաթեւլին մանկութեան անունն ալ սխալ ըմբռնելով Բուզանդը՝ Pietro թարգմանած են. այսչափ փոքրիկ [illegible] ուսուցիչներուս... Եթէ անկեղծ էք, և չեմ տարակուսիր բնաւ, թէ այսչափ ապացոյցներէ ետքը սորվուած էք անկեղծ ըլլալ, ետ առէք ձեր յօդուածին անտեղութիւնները։ Կը տարակուսիմ թերեւս հայերէն արտաբերութեանս վրայ՝ (ըստ որում 10 տարեկան հասակիս մէջ միայն ընթերցանութեան ուսուցիչս եղած է՝ եղբայրս, և ա՛յն ըրիկուններ դպրոցէն դարձիս, և հայերէն ունեցած սերս, որ մոլի կ'անուանուէր, աստուածեան ստուերին մէջ սկսաւ 14 տարեկան հասակիս՝ «չա՛ս լեզուներ» սորվելու բնածին միտումներս մէջ միշտ նախամեծար բազմած է, վանելով անկէ իտալերէնն և յուներէն տուած նախապատուութիւնս...), բայց չեմ տարակուսիր բնաւ իտալերէն, յուներէն և գաղղիերէն լեզուներու արտաբերութեանս վրայ։

Դուք, Պր. Հասքէրճեան, հրապարակաւ իսկ «գերմանացի արտասանութիւն» կը վերագրէք ինծի. աղաչեմ ըսէք որ գերմանացիներու մը արտասանած իտալերէնին միայն ci և ti արտաբերութեան տարբերութիւնը ծանօթ է ձեզի։ Ո՞ւր, ե՞րբ խօսած էք հետս իտալերէն, Պր. Հասքէրճեան... Հիմա կարգն իմս է — քանի որ ստիպեցիք զիս համեստութեան հակառակ իմ curriculum vitaeս ընելու — հարցնելու, թէ դուք ե՞րբ և ո՞ւր սորված էք իտալերէնը...։ Եթէ՝ ինչպէս բնականաբար կը կասկածիմ, gondolièreներու երկրին մէջ, այն ատեն ի հարկէ պիտի չհասնիք Թաթեւլին իտալերէնին... Արդ, քանի որ կը ճանչնաք ձեր «բարեկամ» անուանած Թաթեւլը, բնականաբար գիտէք անոր բնակարանն ալ. առէք ձեզի հետ Dante Alighieri ընկերութեան մասնաճիւղին ուսուցիչն և հաճեցէք այցելել ձեր «բարեկամ»ին, որպէս զի հաստատուի որ Թ. Վանանդացին խելացիութիւնը արեւմտեան սորված չէ, և նոյնպէս համոզուիք որ Թաթեւլ իտալերէն խօսած ու կարդացած ատեն, «գերմանացի» չէ։ Ձեզ կը հրաւիրեմ առաջարկութեանս։ Կամ ծանօթացէք Արեւելքի խմբագրութեան (եթէ վկայագիրներս աչքէ անցնելու երթաք) ժամն ու ժամանակը, և եթէ իմ զբաղմանցս ու ժամերուս արգելք մը չըլլար, պիտի փութամ՝ անձամբ ալ... ճանչնալու զձեզ։ Երկակողմանի ուղղամտութեան և նրբամտութեան (tact) կրնանք, կարծեմ, ապահով ըլլալ։

Պիտի կարենա՞ք կրկնել հիմա եւս, ձեր վերոյիշեալ 4 նախադասութիւնները, «կ'արժէ՛մ վերանալ բանի մը համար, որուն մասին ձեռնհաս չեմ»։ Տէ՛ր Աստուած, ինչ մեծ բան է ըսել, ըստ Պր. Հասքէրճեանի, հայ աշակերտի մը տրամաբանութեան մէջ լեզուն՝ ուղիղ կամ սխալ արտաբերելը ճանչնալը...։ «Կ'ուզէ, կ'ըսէք, իտալական անուն լեզուն դառնալ՝ արժանացած ըլլալ կարծելով Տանթէի լեզուին»։ Այո՛, կ'ուզեմ դառնալ, բայց ոչ այնպիսի աշակերտներու արտաբերութեան աստիճան։ Եթէ Կարապետ էֆ. Գաբրիէլեան կենդանի ըլլար, պիտի վկայէր թէ Տանթէի թարգմանութիւնը — իբր թէ ոսկեդարու գրաբարով — զոր սկսած էր հրատարակել ձեզի ծանօթ մը՝ ինչո՞ւ դադրեցուց Ս. Գարեգին Վ. Պապիկեանը։ Գիտէ՞ք ինչո՞ւ։ 17 մեծադիր էջերէ բաղկացած քննադատականիս պատճառաւ, որով ցոյց կուտայի միայն առաջին երգին մէջ (նոյն 2 երգ հրատարակուած է հոն) 12-13 իտալերէն բնագրի սխալ հասկացողութիւն, և ոսկեդարու հայերէնին դէմ 48 գլուխներ... Ուրիշ անգամ [illegible] ուրիշներուն համար չհաստատելու բան մը, որուն վրայ լաւ տեղեկութիւններ առած չէք. ապա թէ ոչ կը սորվիք ձեր ընդդիմախօսներուն որ հինն ու նորը, կենդանիներն ու մեռելները վկայութեան կոչելով՝ ջախջախեն ձեր գրածները։ «Մրցանակաբաշխութեանց» վրայ գրած յօդուածներուս նպատակն էր միմիայն՝ իրական ծառայութիւն մը մատուցանել մեր հայ ուսանողութեան՝ բարեգութ դիտողութիւններով, որոնցմէ — չեմ գիտեր ինչ պատճառաւ — վշտացեր և այսպիսի խօսքեր կ'ուղղէք ձեր «բարեկամին»։ Բայց շնորհակալ եմ ձեզի, վասն զի պատճառ տուիք ինծի շատ մը անգամ աղաղակող ճշմարտութիւններ ընելու, որոնցմէ գոնէ պիտի օգտուի ընթերցող հասարակութիւնը. դեռ բաւական անհաղորդ ճշմարտութիւններ ունիմ այսօր հրապարակելիք։

Խոստովանիմ, երբեք հանդիպած չէի այսպիսի ընդդիմաբանութեան մը, որուն իւրաքանչիւր անհամաբան նախադասութիւնը փաստ մը հայթայթէր ինծի՝ կծելու և հերքելու։ «Խեղաթիւրուած է, կ'ըսէք, Վեն. Վ.ի աշակերտին անյաջողութիւնը» իբր թէ տպուած ըլլայ և անոր համար լաւ չէ կրցեր արտաբերել իտալերէնը...։ Կը գուշակէ՞ք արդեօք ձեր պատճառաբանութեան տկարութենէն հանելիք եզրակացութիւնս...։ Շնորհիւ եթէ պատճառ կ'ըլլայ յոռի արտաբերութեան, ըսել է թէ՝ աշակերտը սորված է արտաբերութիւնն ալ ա՛յնպէս արուեստական եղանակաւ, ինչպէս սորված է բառերը։

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ —171—

ՑԱՆԻԷԼ ԼԸՍԻՒԷՕՐ

ԿՆՈՋ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

ՉՈՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՄԵՂՍԱԿԻՑԸ

Ը.

ՋՈՒՐԻՆ ԽՈԽՈՋԸ

Իրերու գեղեցկութիւնն ու լռութիւնը կը պարուրէին մայրն ու զաւակը։ Կառքը յամրաբար կ'ելլէր անհարթ ճամբէն, ահագին ժեռուտ ափերու շրջանը կ'ընէր, դող պատճառելու աստիճան զով թունելներու տակէն կ'անցնէր, ուր ձիուն քայլերը խորհրդաւոր արձագանգներ առաջ կը բերէին։ Ցետոյ կառքը նորէն երեւան կուգար արեւուն տակ, դալարագեղ խորութեանց վերեւ։

Ֆրանսական դեսպանուհին իր չքեղ կառքերուն մէջ նմանօրինակ պտոյտ մը կատարած էր մի՛թէ... Սակայն ո՛րքան առաձգական ու կակուղ կը թուէր պանդոկապետուհիին երկանիւը, որուն զսպանակները ժանգոտած էին և տափակցած կաշիէ բարձեր ունէր։ Նուրբ ասուիէ շինուած և զինանշաններով կաճառ ունեցող կառապանի համազգեստ մը չէ՞ր նմանիր այդ երկանիւը վարող կառապանին հագած կանաչորակ թիկնոցակին քով։ Ո՞ր իտալ. բնանկար ֆրանսական այդ հովտին չափ ժպտած էր իրեն։ Սօլանժ ու Թիէննօ այն չինական կրպակը հասան, որ դէպ ի Լուի ակը իջնող արահետին գլուխը կը գտնուի։

— Մինիկ Թիէննօ, սկահակ մը կաթ կը խմե՞ս։

— Ո՛չ, շնորհակալ եմ, տիկին։

Ցետոյ նորէն ճամբայ ելան, վայրի բնութեան մէջ բոլորովին կղզիացած։ Ապառաժին վրայ նայող անձուկ արահետին մէջ առջեւէն կը քալէր Թիէննօ։ Սօլանժ կը հետեւէր տղուն, զոր դիտելէն չէր յագենար, մանաւանդ որ հանդարտօրէն կրնար նայիլ անոր, առանց մեղմելու աչքերուն խոլ խանդաղատանքը։ Արեգակը կը մաղուէր ցարասիներուն, ազդուն կենձիներուն և լերան նուրբ դալարիքին մէջէն։ Փափխփուխ առաջ կուգային ոսկեզօծ լոյսեր ու խաժագոյն ստուերներ։ Տղան աղարթներուն մէջէն կ'անցնէր, իր կակուղ այտը, ճերմակ վիզը, մերկ սրունքները քսելով։ Սօլանժ ինքզինքը կը զսպէր՝ կանակի վրայ չըռնելու և համբոյրներով չծածկելու համար Թիէննօն։

«Ինծ ոչինչ պարտիմ ըսել։ Փափկանկատութեան դէմ պիտի ըլլայ։ Լաւ վախճան մը չպիտի ունենայ։ Մեծ յարգանքով վարուելու եմ պատուական Ժանի Քօրնէյի հետ։»

Իր բանականութեան բովանդակ կորովին պէտք ունեցաւ, սա աղաղակը զսպելու համար.

«Մայրիկ ըսէ՛... մայրիկ ըսէ՛... Գիտե՞ս թէ...»

Կոմսուհին կը զգար թէ ո՛չ մէկ տեղ այնքան նպաստաւոր պիտի ըլլար, և թէ ճաճանչագեղ լեռները, սարսռուն ծառերը, այսինքն բովանդակ բնութիւնը, գեղուն և հոգածու, կը սպասէր որ Սօլանժ արտայայտէ կոչ մը ուղղէր իր զաւկին։ Ընդհակառակ խորհեցաւ թէ իր ձայնը չպիտի լսուէր, եթէ ճիչ մը արձակէր։ Որովհետեւ յարաճուն աղմուկ մը կը լեցնէր հովտին խորը, որ բոլորշի ժեռուտ ափով մը շրջափակուած էր։ Երկու հարիւր մեթր բարձրութեամբ պատ մըն էր, որուն լերկ մերկութիւնը երեւան կուգար հիմա, վերէն վար ուղիղ, կապոյտ երկինքին տակ, մինչեւ գետակին եռուզեռ ճերմակ փրփուրները, որուն մակերեսը պիտի հասնէին։ Լուի անեղ հասանքը չէր նշմարուեր տակաւին, որ դարերէ ի վեր գոյութիւն ունեցող և իր կողմէ ծակուած այդ պատնէշէն դուրս կը պոռթկար։ Բայց սահանքին մռնչիւնը կը լեցնէր ականջները՝ գլխու պտոյտ պատճառելու աստիճան։ Որոտումի, ջուրի և անդունդի այդ անվերջ, անդադրում ժխորը ինքնին կը վերածնէր։ Ի վերջոյ հոգին կ'ընկճէր, զգայարանքները կը ճնշէր։ Այն ատեն միայն Սօլանժ բարձրաձայն ըսաւ.

— Պզտիկ մա՛նչս, զաւա՛կս... որդի՛ս։

Թիէննօ ետին չդարձաւ, որովհետեւ այդ քաղցր բառերը կորսուեցան ընդհանուր աղմուկին մէջ։ Սօլանժ համարձակութիւն առաւ և աւելի որոշ կերպով գոչեց.

— Թիէննօ, դուն իմս ես... Զաւակս... Մայրիկդ հոս է... քու մայրիկդ... Չես գիտեր...

Արցունքները կը հոսէին այտերն ի վար, և ինք չէր սրբեր զանոնք։ Այնքան քնքուշ արցունքներ էին որ Սօլանժ չէր զգար աչքերէն հոսիլը։

Կոմսուհին կրնար խօսիլ ու արտասուել, քանի որ տղան մեծ փութաջանութիւն ցոյց կուտար սքանչելի տեսարանին մօտ հասնելու կարելի եղածին չափ շուտ, այսինքն ամէնէն գեղատեսիլ կէտը։ Թիէննօ կը վազէր հիմա, ցից զառիվայրերէն վար սողոսկելով։ Կոմսուհին դժուարաւ կը հասնէր զաւկին ետեւէն, և ան ալ շնորհիւ իր անուրջին պարգեւած թեւերուն, որոնք ուժ կուտային իրեն։ Անձրեւներու պատճառաւ ժայռերէն բրթած և ճամբուն վրայ դիզուած կարծր գայլախազները կը պատռէին Բարիզուհիին նուրբ կօշիկները և կը վիրաւորէին ոտքերը, առանց իր կողմէ նշմարուելու։

Վերջապէս փայտէ կամուրջ մը երեւան եկաւ. յետոյ ջաղացքի մը անիւը, անգործ մեքենայի մը վայրը։ Դիմացի ափը անցան և սահանքին եզերքը հասան։ Ապառաժէ պատին մէջ կամար մը փորուած է, խորունկ սեւ ծակ մը, ահագին երախ մը։ Գետը հոսկից ծագում կ'առնէ, արդէն իսկ հզօր դարձած — երեսուն-քառասուն մեթր լայն, եղանակին համեմատ։ Ուրկից սակայն։ Մարդ չի գիտեր։ Ու կը տեսնուի գետին պոռթկումը յամր աղջամուղջէն։ Այնքան հանդարտիկ ու խորամանկ երեւոյթ մը ունի որ տեղէն իսկ չի շարժիր կարծես։ Ծակին բերանը պարապութեան կը հանդիպի յանկարծ. Ապառաժը, անյայտացած մէկէն ի մէկ, տասը մեթր աւելի վար երեւան կուգայ։ Այդ հանդարտիկ Լուն, որ մինչեւ հոն կը սահի կ'երթայ անկասկած կերպով, յանկարծ վար կը թափի մեծ աղմուկով, մոլեգնութեամբ, յուսահատական բուռն խոյանքով մը։ Երկար ատենէն այդ ջղաձգական ջուրերը կը գտնեն իրենց հանդարտութիւնը՝ երջանիկ մեղկութեամբ մը սողոսկելու համար ժպտուն ափերուն միջեւ։ Իր աւազանը կազմուած է ցից ժայռերէ, խառնափնթոր քարերէ, կիրճերէ ու հեղեղատներէ։ Գետակը անոր մէջէն կ'ընթանայ հեծկլտալով, ոստոստելով ու զայրանալով։

Ջուրերուն յարատեւ աղմուկը ողբագին ձայն մը չէր թուեր Թիէննօյի։ Մինչ ուրախութեամբ կը յառաջանար խոնաւ ժայռերուն վրայէն՝ սահանքին փառաւոր ու մեծագոչ տեսարանին հանդէպ, տղան կարծեց լսել մայրական զառանցանքին թեւաւոր գորովալից բառերը։ Թիէննօ ականջ դրաւ, և բազմաթիւ ձայներուն ու արձագանգներուն պատճառաւ տարտամ տպաւորութիւն մը զգալով, Սօլանժի կողմը դարձաւ ու հարցուց.

— Տիկին, ջո՞ւրն է որ կը խօսի։

— Ինչպէս, մրմնջեց կոմսուհին։

— Այո՛, բառեր կ'երգէ ան։

Այդ սիրուն դէմքին վրայ ո՛րքան արտայայտութիւն, իմացականութիւն, անմեղութիւն, զմայլելի դիւրահաւանութիւն և վստահութիւն ի յայտ կուգային։ Կոմսուհին թեւերուն մէջ առաւ և խոլ համբոյրներով ծածկեց զայն։ Ցետոյ վերջին փորձ մը ընելու համար, խօսքին նիւթը փոխեց ու ըսաւ.

— Ո՛րքան սիրուն ես փոքրիկ Թիէննօս։

Բայց տղան լուրջ դէմք մը առնելով և ուշադրութեամբ դիտելով Սօլանժը, գոչեց.

— Օ՛հ, տիկին, ո՛րքան պիտի սիրէի ձեզ՝ եթէ ձեր զաւակը ըլլայի։

Կոմսուհին ուժ ունեցաւ հանդարտօրէն հարցափորձելու Թիէննօն.

— Ինչո՞ւ համար։

(Շարունակելի)

«La lingua italiana» բառերուն մէջ՝ երբ lերը կոշտ ու թանձր կ'արտաբերուէին, ի՜նչ առնչութիւն ունի շուարելուն հետ...։ Շուարողին ու չշուարողին ալ՝ երբ բերնի օրգանն՝ առած է կակուղ l արտաբերելու ունակութիւնը, միշտ կակուղ պիտի արտաբերէ։ Գոնէ մեր գիտցածն այս է։ Եւ բնաւ նկատողութեան առա՞ւ Թաթուլ՝ թէ աշակերտը շուարեր է։ Շուարիլը մարդկային յիշողութեան տկարութիւն է, բայց յոռի արտաբերութիւնը՝ լեզու մը սորվելու և սորվեցնելու համար, կարեւոր խնամքներու պակասութեան նշանակ է։ Ես յոռի արտաբերութեան վրայ պնդած եմ և կը պնդեմ։ Մի՛ վստահիք՝ Պր. Հաստէրմով «Իտալացիներու և այդ (=առանց) երկրին մէջ շատ տարի բնակողներու» տուած վկայութեան։ Ամէն մարդ Թաթուլ չէ։ Ամէն բժիշկ հիւանդին ծանր ըլլալը չիմացներ հիւանդին։ Լսեցէք հետեւեալը։ Երբ անցեալ տարի ես կը դառնայինք Վեն. Վ.ի հանդէսէն, Թաթուլ՝ շոգենաւին խելաց կողմը՝ Արժանապատիւ Տէր Հօր մը հետ (ի կենաց է դեռ) կը խօսակցէր. ցակի կողմը՝ Իտալիոյ հիւպատոսարանէն մեծ պաշտօնեայ մը (ներեցէք որ հրապարակաւ այսչափը միայն յայտնեմ՝ ծածուկ պահելով անունը, զոր գիտեմ)՝ խօսակցութեան կը մտնէ շատ մը ինծի ծանօթներու հետ։ Անոնցմէ մին կը կանչէ զԹաթուլ՝ իտալերէնով սկսած խօսակցութեան մասնակցելու։ Կը փութամ հոն։ Պաշտօնեան ՑԱՒ ԿԸ ՅԱՅՏՆԷ թէ ինչո՛ւ հայ աշակերտները այսպէս կոշտ կ'արտաբերեն իտալերէնը։ Կը բողոքեմ, և կը վստահացնեմ զինքը թէ հայ օրգանը կրնայ ամէն լեզու լաւ արտաբերել. և ցոյց կու տամ ինքզինքս իբր հայ։ Մարդը չի հաւատար, և վերջապէս կ'ըսէ թէ երկար տարիներ Հռոմ անցուցած պէտք եմ ըլլալ։ Եւ երբ կ'ապահովցնեմ զինքը թէ հայ աշակերտներ ունեցած եմ՝ հոս և Զմիւռնիա, որոնք առանձնական դաս առնելով՝ լաւ իտալական հնչում ունին, շատ շողոքորթական բառեր չէին, որ ուղղեց... իտալացի ուսուցչին հասցէին։ Մի՛ հաւատաք անոնց, որ բաւական քաջասիրտ են՝ պարզ յայտարարութեամբ մը անտարբեր գտնուելու՝ հայ աշակերտի մը լաւ կամ յոռի արտաբերութեան։ Չեմ կարծեր որ օտարազգի մը՝ հայ ուսանողի մը բազմակողմանի կատարելութեան ա՛յնպէս փափաքի, ինչպէս կը փափաքի Թաթուլ։

Որչափ Պր. Հաստէրմով՝ գրածներս ունկնդրեցնել կարծեց իր գրածներովը, սակայն ապահով եմ որ այս տարի շա՛տ մեծ փոյթ ու խնամք պիտի տարուի նաև իտալերէնի լաւ արտաբերութեան։ Ինչո՞ւ պատճառներ որոնենք՝ լաւ արտաբերութիւն չունեցող աշակերտի մը չյաջողելուն։ Եթէ անպատճառ պատճառ որոնել ուզենք, այն ատեն լաւ արտաբերութեան յաջողելուն ալ կրնանք այնպիսի պատճառներ տալ, որ հաւանական երեւան. բայց [illegible] չեն յարմարիր։ Գիտէ Պր. Հաստէրմով, որ Թուրքերէնի մրցանակը Վեն. Վ.ի աշակերտին տուաւ Թաթուլ, բայց ետքէն իմացաւ, որ աշակերտը բնիկ Եւրոպացի՞ է եղեր. ասով կը զլացուի՞ մրցանակը. երբեք. կը շնորհաւորուի մանաւանդ վարժարանի Տեսչութիւնն, որ գիտցեր է դասել՝ և վայելուչ արտաբերութիւն ունեցող աշակերտին յանձնել այն դերը։ Լեզուներու նկատմամբ վերջին կէտ մը. ե՞րբ պահանջած ենք Նուռամուս!! աշակերտէն որ լեզու մը հիմնովին սորված ըլլայ....։ Մեր ըսածը թէ «իբր dilettante պէտք չէ սորվիլ լեզու մը»՝ բոլոր աշակերտաց ուղղեալ էր։

Երգի մասին «միեւնոյն եղանակն 3-4 տարին մէյ մը կրկնուելու պատճառն» հարցուցած էի։ Մեկնութիւն մը կուտայ Պր. Հաստէրմով, որ կրնայ մարդուս միայն ծիծաղը շարժել և ուրիշ ոչինչ։ Quo vadis ?ի ներկայացումը կը համեմատէ դպրոցակա՛ն երգերուն։ Ըսելիք չունինք։ Մենք պատճառը գիտէինք և չէինք ուզած յայտնել, պատճառն է՝ նոր եղանակ սորվեցնելու դժուարութիւնը, որուն վրայէն ցատկելով կ'անցնին երգի ուսուցիչները։ Այսպիսի ճղճիմ խնդրի մը վրայ բառ մը աւելի կորսնցնել չեմ ուզեր։

Գանք վերջին հատուածին։ Քանի որ Պր. Հաստէրմով կը ուզէ, ես ալ պիտի կրկնեմ թէ ջութակահար պատանիներու ըրածը պարզապէս պատրանք մըն էր։ Փոխանակ ըսածներուս ստուգութիւնը ջնջելու, կը սկսի իմ ջութակահարութեան վրայ խօսիլ։ Առաջին դիրքէն (première position) դուրս չելան պատանիները, և դարձեալ կը կրկնեմ՝ շատ երկրորդական դեր մը կատարեցին նուագախումբին ետեւը շարուած կենալով և իրենց դաստակին սխալ ուղղութիւն տալով. այսինքն փոխանակ դաստակն ուղղաձիգ բռնելու, որպէս զի մատները մրճաձեւ իյնան աղիքներուն վրայ, բոլորովին հորիզոնական դիրք մը տուած էին անոր։ Խօսողը Թաթուլն է, բնական է թէ Պր. Հաստէրմով չընդունիր անոր խօսքերը. բայց ասով ինչ կ'ապացուցուի, կ'ապացուցուի որ երաժշտութենէ ալ շատ բան չի հասկնար, կը ցաւինք, վասն զի եթէ հասկնար մեր արուեստայատուկ (technique) բառերը՝ փոխանակ ծաղրելու զԹաթուլ, պէտք էր զգուշանալ, թէ մի՛ գուցէ հասկնայ Թաթուլ ըրած երաժշտական քննադատութենէն։ «Մենք մինչեւ հիմայ, կ'ըսէ, չէինք գիտեր թէ Վանանդացին ջութակ ածել գիտնայ, բայց այս մասին վրայ իր ունեցած հմտութիւնն իր իսկ գրչով տարակուսի տակ կը ձգէ...» ԵՒն. ևն.։ Ինչո՞վ։ Դուք, Պր. Հաստէրմով, դեռ շատ բան չէիք գիտեր՝ Թաթուլին վրայօք, և առանց հարցուփորձ ընելու ելաք ամենայն ինչ ուրանալ ձգտեցաք՝ Վանանդացւոյն յօդուածներուն ազդեցութիւնը կարել կարծելով. բայց ըսեմ ձեզի, ձեր խօսքերէն միայն միամիտները կը խաբուին...։ Կ'ուզէ՞ք ճշմարտութիւնն իմանալ, եթէ չհաւնեցայ աշակերտաց ջութակահարութեան, պատճառն այն է որ ջութակ և մանտոլին՝ positionներու կողմանէ միեւնոյն գործիքն են, միայն ջութակն համեմատաբար աւելի դժուար, իսկ մանտոլինը դիւրագոյն։ Այդ վերջին գործիքը սորվելու համար ուսուցիչներս եղած են, Sr. Xinda (1902ին) նշանաւոր Sr. Giovanni Valenti (1903ին) և Անտոն էֆ. Սինանեան՝ ջութակի ծանօթ ուսուցիչն (1904ին)։ Երեքն ալ կենդանի են։ Կրնաք անոնցմէ մէկուն հարցնել, թէ ջութակը քանի՞ position ունի, և թէ արուեստին հակառակ բառ մը իսկ ըսա՞ծ եմ դիտողութեանցս մէջ...։ Քիչ շատ արմոնիք գործիքը և դաշնակ ածել ալ գիտէ Թաթուլ։ Բայց դուք տեղեակ չէք եղեր Թաթուլին երաժշտագիտութեան, հո՛գս է։ Փողահարութիւննե՞ր պիտի ընենք և մեր գիտցածներովը պիտի պարծի՞նք։ Ո՛րչափ շատ է մեր չգիտցածները։ Աւելի խոհեմական կ'ըլլար՝ կարծենք, փոխանակ այսպիսի դժբախտ գձձութիւններով գրածներս հերքելու, և ասով մտքերու մէջ շփոթութիւն յառաջ բերելու, եթէ գիտցողի մը հարցնէիք, եթէ դուք՝ ինչպէս երեւան կուգայ, չէք կրնար ըսածներուս ստուգութիւնը դատել։

Շատ զարմանալի կարծիքներ ունիք, Պ. Հաստէրմով. գիտէ՞ք արդեօք որ կան երաժշտութեան ուսուցիչներ, որոնք դաշնակ, ջութակ եւայլն կը սորվեցնեն, բայց իրենք չեն կրնար ածել... Զա՛տ է տեսականը և զա՛տ՝ գործնականը։

Կրցա՞նք ուրեմն «փոքր ի շատէ» լուսաւորել զձեզ թէ մեր առաջին բարեացակամ դիտողութեանց մէջ՝ միայն մեր գիտցած կէտերու վրայ խօսեցանք և միշտ ա՛յս սովորութիւնն ունինք։ Բայց ինչո՞ւ զարմանալի թուեցաւ ձեզի թէ Թաթուլ Վանանդացի այլ եւ այլ նիւթերու վրայ ex cathedra կը խօսի։ Մեր համոզումն է. մարդս պէտք է՝ բազմակողմանի կրթութեամբ ինքզինքը կրթել, քանի որ աշակերտաց այս մասին խրատ կուտանք։ Եթէ ամէն բանի չի բաւեր մարդուս ժամանակը, գոնէ հետաքրքրուելու է ա՛յն նիւթերով, որոնք լուսաւորեալ մտքէ մը կը պահանջուին այսօր։

ՎԵՐՋԱԲԱՆ.— Վերջին անգամ չէք զլանար ձեր շնորհալից գրչով, ծաղրու և ծանականաց նետեր արձակել, որովհետեւ ըսած էինք թէ գալ տարի քննութեանց կ'ուզէինք ներկայ գտնուիլ, և «ինքնամատոյց ընդհանուր քննիչ» անուամբ կը ծաղրէք զմեզ։ Շնորհակալ ենք, վասն զի մեծ պատասխանատուութենէ մը ազատեցիք զիս։ Հանդարտեցէք, ձեզի կը յանձնեմ այս պաշտօնը։ **ԵՍ ԵՏ Կ'ԱՌՆՈՒՄ ԽՈՍՏՈՒՄՍ.** իբր պարզ հանդիսական մը ներկայ պիտի գտնուիմ քննութեանց ու մրցանակաբաշխութեանց՝ ձեր պաշտպանած Վեն. Վ.ն դուրս հանելով։ Իսկ եթէ ուրիշ վարժարաններու քննութեանց ալ ներկայ գտնուիլս ձեր ջիղերուն կը դպչի և ձեզի ծաղու նիւթ պիտի հայթայթէ, կը հրաժարիմ այս նպատակէս ալ։ Անդառնալի է որոշումս. դուք կրնաք ուրախ ըլլալ, և հարկ չի մնար այլ եւս «աչքի լոյս մաղթելու մեր բոլոր վարժարաններուն և չեմ բաղձեր նախագահական աթոռին վրայ՝ անդառնալի վճիռներ արձակելու»։

Հասարակութեան կը թողում այլ եւս դատելը, որ ուսանողութեան վնասակա՞ր եղաւ իմ յօդուածներուս շարքը։ Ինծի համար այլ եւս փակուած է վիճաբանութիւնն ալ։ Բայց կը փափաքիմ որ մեր ընդդիմախօսութենէն ա՛յս յառաջ գայ. երբ բանի մը վրայ վիճաբանիլ մտադրէ մէկը, պարտի իր նիւթը լաւ ճանչնալ եւ տրամաբանութեան օրինաց համաձայն գրել։

ԹԱԹՈՒԼ ՎԱՆԱՆԴԱՑԻ

17 Սեպտ. 1907

ՎԵՐՋ

ԱՌՏՆԻՆ ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Տան մը գլխաւոր զարդը իր մաքրութիւնն է. աղօթքը՝ բարեպաշտութիւնը. պատիւը՝ հիւրասիրութիւնը. և երջանկութիւնը՝ գոհունակութիւնը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒ ՃԱՊՈՆ

Թայմզի Նիւ-Եորքի թղթակիցը հետեւեալը կը հեռագրէ իր թերթին.

Ամերիկացի ծովակալ Իվընս սա յայտարարութիւնը ըրաւ տեսակցութեան մը միջոցին.

«Զրահաւորներ մինչեւ Խաղաղական ղրկելը տղու խաղալիկ չէ, սակայն պարծանք մը պիտի համարէի եթէ անոնց հրամանատարութիւնը ինծ յանձնուէր։ Ճապոն պատերազմ չուզեր, բայց պատերազմի կը պատրաստուի, և այդ ըսել չէ թէ կռիւ մը փութացնելու փափաքող է։ Անգլիա ամէն տարի, նաւաբաժին մը կը ղրկէ Միջերկրական և մարզանքներ կը կատարուին, որոնց քով ոչինչ է Մ. Նահանգաց մարտանաւերուն պտոյտը։ Ինչ պիտի ըսէր Անգլիա եթէ Ամերիկացիները զինքը քննադատէին։ Անշուշտ պիտի խնդար, և իրաւունք ալ ունէր։ Գալով այն խնդրոյն թէ Ատլանտեանի եզերքը անպաշտպան պիտի մնայ, կը պատասխանեմ որ աւելի շատ նաւ պէտք է շինել։»

Պ. Ռուզվէլդ մտադիր է մարտանաւեր շինել տալու։ Մ. Նահանգաց ծովային նախարարն ալ, խօսելով այն ծրագրին վրայ որով Խորհրդարանը երեք նոր զրահաւորներու շինութիւնը պիտի քուէարկէ, յայտարարեց թէ աւելի լաւ է չորս հատ ունենալ։ Նաւատորմին ելմտացոյցը, ներկայ տարուան համար, դեռ աւարտած չէ, սակայն մեծ ծախքեր պիտի ըլլան արագընթաց յածանաւերու և երեք տեսակ թորփիլանաւերու շինութեանը համար։ Ելմտացոյցին մէջ մեծապէս ուշադրութեան առնուած է ածխաբարձ նաւեր ունենալու անհրաժեշտ պէտքը, որպէս զի ածուխի հայթայթման համար օտար նաւերու պէտք չմնայ։ Ելմտացոյցին մէջ նշանակուած է նաեւ մէկ և կարելի է երկու նոր նաւագործարաններու շինութիւնը Խաղաղականի համար։

—Ուաշինկթընէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ դատական նախարարը որոշեր է թէ ամերիկեան նաւատորմը կրնայ օտար նաւեր գործածել՝ Ատլանտեանէն մինչեւ Խաղաղական ածուխ փոխադրելու համար, զրահաւորներու ուղեւորութեանը պահուն։ Պէտք եղած ածուխին հարիւրին ինսունը օտար նաւերէ պիտի առնուի։

—Օթթավայէն հետեւեալը կը հեռագրեն Թայմզի.— Ընդդիմադիր կուսակցութեան պետ Պ. Պօռտէն, ուրբաթ օրը Լէթպրիճի մէջ բանախօսութիւն մը արտասանելով, բացորձակ յայտարարութիւն մը ըրաւ ճաբոնցի գործաւորներուն վտարման ի նպաստ։ Ըսաւ թէ ամէնէն առաջ պէտք եղած բանն է որ բրիտանական Քոլոմպիան և դրացի նահանգները սպիտակամորթներուն տիրապետութեանը տակ միայն գտնուին։ Բրիտանական Քոլոմպիայի Ընկերակցութիւնը խնդրեց Քանատայի կառավարութենէն նոյն նահանգէն երեսփոխան մը ղրկել Ճաբոն՝ նախարարի մը հետ, գաղթականութեան խնդրոյն համար բանակցելու Թօքիոյի կառավարութեան հետ։

—Վանքուվէրի մէջ նահանգային Ընկերակցութիւնը խնդրեց նախարարապետ Սըր Ուիլֆրիտ Լօրիէէ՝ վտարել Ճաբոնցիները, ինչպէս վտարուեցան Չինացիները. նաեւ խնդրեց ընդունիլ Նաթալի այն օրէնքը որով Մայրագոյն Արեւելքի բնակիչներուն արգիլուած է նոյն երկիրը մտնել. միանգամայն ջնջել երկու երկիրներու միջեւ եղած դաշնագրութիւնը, եթէ արգելք ըլլայ այդ որոշմանց ընդունելութեանը։ Սըր Ուիլֆրիտ Լօրիէ, սակայն, համակարծիք չէ։

ԼԱ ՀԷՅԻ ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Լա Հէյէն Թանի թղթակիցը հետեւեալը կը գրէ ուրբաթ օրուան թուականով.

Առաջին յանձնաժողովը, որ իրաւաբանական խնդիրներով կը զբաղի, գումարուեցաւ Պ. Լէօն Պուրժուայի նախագահութեամբ՝ քննելու Պառոն Կրյեոմի տեղեկագրին առաջին մասը։ Միաձայնութեամբ ընդունուեցան միջազգային վէճերու խաղաղ կարգադրութեանը վերաբերեալ կանոնագրին 1էն մինչեւ 36 յօդուածները, որոնք քննիչ յանձնաժողովներու կը պատկանին։ Ինչպէս յայտարարած էր ռումանական պատուիրակ Պ. Պելտիման, բացորձակապէս պահպանուեցաւ 1899ի պայմանագրութեան հաստատած ոչ-պարտաւորիչ հանգամանքը քննիչ յանձնաժողովներուն։ Տէրութիւնները իրենք պիտի որոշեն այն պարագաները, ուր իրենց կենսական շահերը և իրենց ազգային [illegible] կան փափուկ էր վկաներու ներկայանալը ապահովելու համար ձեռք առնուելիք միջոցներուն խնդիրը։ Քննիչ յանձնաժողովները բռնադատման միջոցներ չունենալով, միայն բարեկամական աջակցութեանը կոչում պիտի ընեն այն Պետութեան որուն երկրին մէջ կը բնակի վկան։ Պայմանագրութիւնը կը պարտաւորեցնէ կառավարութիւնները՝ իրենց օգնութիւնը ընծայել կարելի եղած միջոցներով, իրենց երկրին օրէնքներուն համաձայն։ Այսու հանդերձ Նորվէկիոյ պատուիրակ Պ. Հակէրուբի կողմէ եղած դիտողութեան մը վրայ, նախագահին ու տեղեկաբերին կողմէ բացորոշապէս սահմանուեցաւ որ պայմանագրութիւնը չի կրնար իբրեւ արդիւնք ունենալ՝ պարտաւորելու Պետութիւնները որ իրենց օրէնքները փոխեն հարկադրելու վկաները՝ միջազգային դատարանի մը ներկայանալու։ Երրորդ յանձնաժողովը ընդունեց նաւային պատերազմի ատեն չէզոք տէրութեանց իրաւունքներուն և պարտականութեանցը վերաբերեալ պայմանագրութեան ծրագրին բոլոր յօդուածները։ Քննիչ յանձնաժողովին կողմէ առաջարկուած բնագրին կրած միակ փոփոխութիւնը եղաւ Ռուսիոյ առաջարկած ջնջումը 19րդ յօդուածին 3րդ հատուածին առաջին պարբերութեան, որուն արդիւնքը պիտի ըլլար թոյլ չտալ որ պատերազմիկ նաւ մը կարենայ ածուխի իր պարէնաւորումը աւարտել՝ քսանըչորս ժամուան պայմանաժամը աւարտելէ ետքը։ Այդ ջնջումը ընդունուեցաւ 5ի դէմ 27 ձայնով։ Անգլիա և Ճաբոն ի մէջ այլոց ընդդիմացան այդ ջնջումին։ Գերմանիոյ այն առաջարկութիւնը թէ քսանըչորս ժամուան պայմանաժամը պատերազմի վայրին և մօտը գտնուած նաւահանգիստներուն համար ալ գործադրուի, մերժուեցաւ։ Այս քուէարկութեան արդիւնքը եղաւ 10 թեր, 11 դէմ և 22 ձեռնպահ։ Ռուսիոյ առաջարկութեան ընդունելութիւնը թոյլ չի տար յուսալու որ Անգլիա և Ճաբոն ընդունին այդ պայմանագրութիւնը։ Երրորդ յանձնաժողովին աշխատութիւնները աւարտեցան։ Նախագահը՝ Դոռնիէլլի կոմսը մեծապէս շնորհաւորեց պայմանագրութեան տեղեկաբեր Պ. Ռընոն, զոր համակրութեամբ ողջունեց յանձնաժողովը։

ԳԵՐՄԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐԸ ՈՒ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐԸ

Գերման սպայ մը որ Ֆրանսայի արեւելեան կողմը այս տարի կատարուած ռազմափորձերուն ներկայ գտնուած էր, Ռայխսպոդէի մէջ իր տպաւորութիւնները հրատարակելով կ'ըսէ.

«Արեւմուտքի մեր դրացիները (Ֆրանսացիները) կ'ուզեն որ զինուորը կայտառ, խորոխ ու զուարթ ըլլայ։ Մենք, Գերմաններս, կը զարմանանք երբ կ'իմանանք թէ ռազմափորձ կատարող զինուորներուն գլխաւոր յատկութիւնը չի նկատուիր կարգապահութիւնը և կրթութիւնը։ Արդարեւ տեսանք թէ ֆրանսական զինուորը կայտառ է, խորոխ և զուարթ։ Յառաջխաղացութիւնները, օդին տաքութեանը հակառակ, լաւ էին. Նոյն իսկ պահեստիներու շարժուձեւերը գոհացուցիչ էին. սակայն Ֆրանսացի զինուորը գերման զինուորէն աւելի դանդաղ կը քալէ. այդ պարագան զարմանալի է, վասն զի Ֆրանսական զինուորին պայուսակին ծանրութիւնը 3 քիլօ 500 է, մինչդեռ գերմանականինը 10 քիլօ 500։ Ֆրանսական հետեւակները՝ իրենց գտնուած տեղէն կ'օգտուին թէ՛ յառաջխաղացութեան եւ թէ հրացանաձգութեան համար. այս կէտը կրնայ Գերմաններուն իբրեւ օրինակ ծառայել։ Սակայն Ֆրանսական հեծելազօրքերը պէտք եղածին պէս չկրցան գործադրել իրենց պաշտօնը։ Ֆրանսական հեծելազօրքը բաւական տէրը չէ իր ձիուն, զոր լաւ չի կրնար վարել։ Տեղեկութեանց գործը այդ պատճառաւ վնասուեցաւ։ Թէեւ յարձակումները լաւ կատարուեցան, սակայն չունէին այն յարակցութիւնը որ բախումին ամբողջ ոյժը կը կազմէ։ Թնդանօթաձիգները յաջողակ են ու մտացի՝ շարժումներու մէջ, բայց ձիերը անոնց տկար կողմը կը կազմեն։ Ռազմափորձերուն մասնագիտական կողմէն գալով, պէտք է գերման հրամանատարներուն աւելի նախաձեռնութիւն և գործելու ազատութիւն տալ, ինչ որ անոնց վճռողական միտքը պիտի զարգացնէ։ Ֆրանսական զինուորը միշտ կազմ ու պատրաստ վիճակի մէջ է։»

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Նիքոլա կայսրը յոյժ թանկագին և հիանալի նուէր մը ըրաւ իր բարեկամ և դաշնակից Ֆրանսայի։ Ֆրանսական քարտէս մըն է այս որուն նմանը չկայ և չպիտի ըլլայ։ Յատակը յասպիս կոչուած քարէն պատրաստուած է և անոր վրայ ցուցուած են Ֆրանսական իննըսուն նահանգները զանազան գոյներով։ Քաղաքին անունները գրուած են ոսկիէ, գետերը ցուցուած են բլադինէ։ Մեծ քաղաքները նշանակուած են թանկագին քարերով. օրինակի համար Բարիզը ցուցուած է մեծ սուտակով մը, Հավրը՝ զմրուխտով մը, Ռուանը՝ շափիւղայով։ Այս պատուական քարերուն ամէնքն ալ Ռուսիոյ հանքերուն արտադրութիւնն են, ինչպէս նաեւ՝ ոսկին ու բլադինը։ Այս աշխարհագրական քարտէսը վեց միլիոն ֆրանքի արժած է Ռուսիոյ կայսեր։

ՄՈՆԴԻՆԵՈՋՕ ՆԱԽԿԻՆ ԿՈՄՍՈՒՀԻՆ

Ֆիէզոլէի մէջ ուրբաթ օրը զրոյց ելաւ թէ փորձ մը կատարուած է՝ Մոնիքա փոքրիկ իշխանուհին մօրը ձեռքէն առնելու համար։ Բոլոր բնակիչները Դոզէլլիի վիլլան փութացին՝ տեղեկութիւն առնելու նպատակով։ Իրողութիւնը սապէս էր. — Գիշերը երկու հոգի ներկայացած էին վիլլան՝ յայտարարելով որ որսի համար ծախու շուներ ունին, զորս Պ. Դոզէլլիի ցոյց պիտի տան։ Օտար շեշտով մը կը խօսէին և երեւոյթնին ալ քիչ մը կաս[illegible] երկու անձերը. հեծեալ զինուորներ սկսան զանոնք հալածել, բայց չկրցան հասնիլ։ Նոյն օրը Դոզէլլի ընտանիքը հեռագիր մը ստացած էր՝ ծանուցանող թէ Սաքսոնիայի երկու պաշտօնեաներ Ֆիէզոլէ կուգան՝ Մոնիքա իշխանուհին առնելու։

— Սաքսոնիոյ արքունիքը իտալական ձեռնհաս դատարանին առջեւ դատ բացեր է Սինեօրա Դոզէլլիի դէմ՝ Մոնիքա իշխանուհին ստանալու համար։

ԱՇՏԱՐԱԿԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ ՆԻՒ-ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ

Նիւ-Եորքէ հետեւեալը կը գրեն.— Իսրայէլացիները երբ Ասորեստանի քաղաքակիրթ երկիրները գացին, Բաբելոնի բարձր աշտարակը, զոր Ասորեստանի այդ նշանաւոր մայրաքաղաքը շինած էր, այնչափ ահաբեկեց զիրենք, որ անոր ստորոտը հասած ատեն անաստուածութեան գործ մը համարեցին զայն և լեզուներու խառնակութիւնն ալ Աստուծոյ մէկ պատուհասը։ Բայց իրենց յաջորդ սերունդները, դէթ անոնք որ Նիւ-Եորք կը գտնուին, այդ ատենէն ի վեր բաւական լուսաւորուած ըլլալով այնպիսի շէնքեր կը շինեն, որոնց քով Բաբելոնի աշտարակը մառան մըն է։ Պրօատուէյի մէջ, Սինկէրի երկնաբերձ շէնքը, աւարտելու մօտ է և իր յառաջակարկառ ձեւերովը ու մեծութիւններով մեծ հաճոյք կը պատճառէ Նիւ-Եորքցիներուն։ Սինկէրի լրագիրը հետեւեալ համեմատութիւնները կը գրէ.— Քէօլնի մայր եկեղեցւոյ աշտարակը 156 մեթր բարձրութիւն ունի, Ուլմի եկեղեցւոյն աշտարակը՝ 161 մեթր, Ուաշինկթընի կոթողին բարձրութիւնն է 169 մեթր, բայց Սինկէրի շէնքինը 187 մեթր։ Եւ այս բնական է, երբ աւարտի. հիմա 145 մեթրի հասած է. հետեւաբար քիչ ատենէն այս շէնքը իր շուրջը գտնուած քարաշէն շէնքերուն բարձրագոյնը կամ նախագահը պիտի ըլլայ, ինչպէս կ'ըսեն Նիւ-Եորքի մէջ։ Եանքիներուն չափագիտական տաղանդը գոհունակութեամբ կը հաշուէ թէ այս հիանալի շէնքը 47 յարկերէ պիտի բաղկանայ 2500 գրասենեակներով։ Եթէ ճամբորդ մը, գործի համար բանակցելու պէտք ունենայ այս շէնքին մէջ, տարիէ մը հազիւ դուրս պիտի կրնայ ելլել։ Փոխադրիչ աստիճաններ կը բանին այս հսկայ շէնքին մէջ. և մէկ վայրկենի մէջ ստորնայարկէն մինչեւ վերնայարկը կը փոխադրեն այցելուն։ Շէնքին վրայ կայ նաեւ աշտարակ մը, որուն մէջ գտնուած պղնձէ հսկայ լամպարը գիշերուան մէջ իր լոյսը մղոններով հեռու պիտի տարածէ քաղաքին, դաշտին ու ծովուն վրայ։ Սոյնպէս մեծ գունդ մը, որ գիշերները պիտի լուսաւորուի, իւրաքանչիւր ժամուն աշտարակին ծայրի մարդակի մը առջեւ կենալով, երկնաբերձ ժամացոյցի մը պէս պիտի ծառայէ, իրմէ շատ վար, գրեթէ անդունդին մէջ մնացող մեծ քաղաքին բնակիչներուն։ Ճարտարապետներ 18,365 թոնօ կը գնահատեն շէնքին ամբողջ ծանրութիւնը. 10,000 թոնօ պողպատ գործածուած է շէնքին կմախքին համար. երկրիս մակարդակէն 28 մեթր խոր, ամուր ժայռի վրայ հաստատուած են շէնքին հիմերը։ Տասնըհինգ հազար ելեկտրական լամպարներ յատկացուած են շէնքին լուսաւորման համար. և ջուրի կամ շոգիի խողովակներուն երկայնութիւնն է 24 քիլոմեթր։ Բայց Եանքիներու փոքր ցաւ պատճառող կէտը սա է որ հակառակ Սինկէրի շէնքին այս գեղեցիկ բարձրութեան, աշխարհի ամենաբարձր շէնքը իրենք ունեցած չեն դեռ. վասն զի Բարիզի մէջ Էյֆէլի աշտարակը, իր 300 մեթր բարձրութեամբ, Ամերիկացիներուն 187 մեթր բարձր Սինկէրի շէնքին վրայ պիտի խնդայ, ինչպէս Գողիաթ Դաւիթի վրայ։ Ի՞նչ ընելու է ուրեմն։ Ասոր մէկ հատիկ միջոցն է առաջարկել Պ. Մորկանի, որ հաւաքող մըն է եւրոպական արուեստագիտական թանկագին հնութեանց, ծախու առնել Բարիզցիներէն իրենց այդ Գողիաթը մէկ քանի ծոյլ ոսկիով և նուիրել զայն իր երկրացիներուն։ Եթէ Պ. Ռուզվէլդ հրաժարի նախագահութեան պաշտօնէն, հաւանական յաջորդը այդ վեհանձն նուիրատուն պիտի ըլլայ։ Եւ եթէ այդ աշտարակն ալ աւելնայ Սինկէրի այժմու շէնքին քով Նիւ-Եորքի մէջ, այն ատեն վերջապէս Բաբելոնի ժողովրդոց և լեզուներու խառնակութիւնը Նիւ-Եորքի մէջ տեղի ունենայ։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՌՈՒՍԻՈՅ ծովային նախարարութիւնը որոշած է երկու զրահաւորներ շինել տալ 25,000ական թոնօնոց՝ իւրաքանչիւրը տասը հատ 12 թթամատնոց և վեց հատ ալ ութ թթամատնոց թնդանօթներով զինուած. Ծախքը 35 միլիոն րուպլի պիտի ըլլայ և Պալթիքի նաւագործարանին մէջ պիտի շինուին։

ԳՐՈՒՊԻ զինագործարանը, կ'ըսեն գերման լրագիրները, մասնաւորաբար թնդանօթի շինութեամբ զբաղող երեք հազար գործաւոր ճամբեց, գործ չըլլալուն համար. նաեւ ասոր պատճառ կը համարուի սա պարագան թէ Յունաստան իր թնդանօթներուն շինութիւնը ֆրանսական զինագործարաններու յանձնած է։

ՊԱՆԱՄԱՅԻ ՋՐԱՆՑՔԸ.— Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ սեպտեմբեր ամսուն Բանամայի ջրանցքը պեղելու առթիւ 1,146,000 խորանարդ մեթր հող հանուած է։ Շոգեշարժ գործիքներ շատ լաւ կը բանին և աշխատութիւնները փութով առաջ կը տարուին։

ԱՆԳԼԻՈ-ԳԵՐՄԱՆ առեւտրական առժամեայ պայմանագրութեան պայմանաժամը կ'աւարտի տարւոյս վերջը, սակայն նկատելով որ պարագաները հիմա չեն ներեր նոր դաշնագրութիւն մը կնքելու, առժամեան պիտի շարունակուի։

ՆՇԱՆԱԾԸ ՍՊԱՆՆՈՂ.— Պերլինէն հետեւեալը կը հեռագրեն Բարիզի թերթերուն.— Պրանաի քաղաքապետին աղջիկը՝ Պէրթա Պէյէր, որ վերջերս իբրեւ խարեբայ ձերբակալուած էր, խոստովանեցաւ թէ մայիս 14ին սպաններ է իր նշանածը՝ Թրէսլէր ճարտարագէտը։ Այս վերջինը 125,000 ֆր. կտակած էր Պէրթայի, որ իր նշանածը սպաննեց՝ այդ գումարին տիրանալու համար։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

ՊԱՇՏՕՆ.— Էնկիւրիի նահանգին Մէճիտէօզի գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Նասիպին գաւառակին նախորդ գայմագամ Հասան Սամի պէյ։

ԱՍՏԻՃԱՆ.— Միւթէմաիզի աստիճան տրուեցաւ Կայս. ապարանքներու առաջին քարտուղար Իպրահիմ Սալահէտտին պէյի։ Սանիէի աստիճան՝ Այտընի գաւառին երեւելիներէն Զաքըր Ահմէտ Պէյզադէ Ալի Հայտար պէյի և առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան խճուղիներու Տնօրէնի օգնական ճարտարագէտ Սիւլէյման Սամի պէյի։ Ռաբիայի աստիճան՝ Ազիզիյէ գաւառակին մալ միւտիրի Էսատ պէյի։

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.— Առաջին կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ Կայս. Թիկնապահ և նաւային գնդապետ Պուքնամ պէյի։ Երրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ Ներքին գործոց նախարարութեան հաշուակալութեան դիւանին առաջին միւմէյիզ Շիւքրի պէյի։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԻՖԹԱՐ.— Երէկ գիշեր Կայս. Պալատան մէջ իֆթար ընելու պատիւը ունեցան Մեծ-Եպարքոսը, Շէյխ-իւլ-Իսլամը, բոլոր նախարարները, Կայս. փեսաները, մաքսային վերատեսուչ Հասան Ֆէհմի փաշա, Տէֆթէրխանէի վերատեսուչ Զիհնի փաշա, քաղաքապետ Րէշիտ փաշա և քաղաքային ու զինուորական բարձրաստիճան պաշտօնատարներ։

—Վեհ. Սուլթանը, ժամ $1\frac{1}{2}$ին, Կայս. Ջիթ քէօշկը գնաց՝ Թէրավիհի աղօթքը կատարելու։ Կայս. արտօնութեամբ այդ աղօթքին մասնակցեցան իֆթարի սեղանին բոլոր ներկայ գտնուողները, որոնք Րամազանի առթիւ իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցանելով արժանացան Կայս. մեծարանաց։

—Կ. Պոլիս գտնուող զինուորներն ալ երէկ գիշերուընէ սկսան իֆթար ընել Կայս. Պալատան մօտ պատրաստուած տեղը. ամէնքն ալ ստացան Կայս. դրամական պարգեւներ. Բարեմաղթութիւններ եղան Վեհ. Սուլթանին համար և բոլոր ներկաները ու զինուորները երեք անգամ «Բատիշահըմ չօք եաշա» գոչեցին։

—Քաղաքապետութեան կողմէ մասնաւորաբար պատրաստել տրուած հացեր, «բիւրէկ»ներ ու «սիմիտ»ներ երէկ Կայս. Պալատ մատուցուեցան։

ՕՍՄ. ՆԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— Կայս. Իրատէ մը հրամայած ըլլալով որ Օսմ. երկիրներու հարստութեանց զարգացումը և բարգաւաճումը ամէն կերպով կատարելագործելու համար հարկ եղած միջոցները ձեռք առնուին, Բ. Դուռը գրեց անտառներու, հանքերու և երկրագործութեան նախարարութեան՝ մանրամասնօրէն տեղեկագրել թէ տարեկան հասոյթին քանակութիւնը ո՛րքան է, ասոնք ո՛ւր կը ծախսուին, անտառներն ու հանքերը աւելի լաւ յանձնանձելու, հասոյթները աւելցնելու և երկրագործութիւնը զարգացնելու մասին տակաւին ի՛նչ միջոցներ հարկ է ձեռք առնել։ Այդ տեղեկագիրը՝ Խորհրդակցութեան պիտի ենթարկուի նախարարաց Խորհուրդին մէջ։

ԵՐՐՈՐԴ ՏԵՍԱԿ ՀԱՑ.— Քաղաքապետութիւնը, Կ. Պոլսոյ աղքատ դասակարգին պէտքերը հոգալու նպատակով, որոշեց տեղական ալիւրէ պատրաստուած և գինն ալ «սիմիտ»ճիներու հացէն հինգ փարա պակաս ըլլալու պայմանով երրորդ տեսակ հաց մը պատրաստել տալ։ Նմոյշը այսօր պիտի պատրաստուի և եթէ ընդունելի նկատուի, բոլոր փուռերուն մէջ այդ տեսակ հաց մը պատրաստել պիտի տրուի։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ վարչութիւնը պաշտօնապէս հետեւեալը կը ծանուցանէ.

«Եգիպտոսի առողջապահական Խորհուրդը նկատելով որ Ռուսիոյ Վոլկայի շրջակայ նահանգներուն մէջ քոլէրա երեւան ելած է, սեպտ. 19 թուականով սա որոշումները տուած է՝ Եգիպտոսը զերծ պահելու համար այդ հիւանդութենէն.— Անատոլըի ու Ռումէլիի Կայս. նահանգներէն, Պուլկարիոյ, Արեւելեան Ռումէլիի և Բոսնայի ու Հէրսէքի նման Կայս. երկիրներու միւս մասերէն, Ռուսիայէն, Ռումանիայէն ու Սերպիայէն շոգենաւերով Եգիպտոս ժամանելիք բոլոր ուղեւորները սեպտ. 19էն մինչեւ 24 պիտի արտօնուին քարանթինայի ենթարկուած կառախումբով, առժամաբար և «թրանզիթ»ի եղանակով անցնիլ. իսկ այդ թուականէն յետոյ առանց Եգիպտոս ցամաք ելլելը բոլորովին պիտի արգիլուի։ Այդ ուղեւորներուն հետ յարաբերութիւն ունեցող ուղեւորներն ալ իրենց մնացած տեղերը առողջապահական հսկողութեան պիտի ենթարկուին։ Սեպտ. 24էն սկսեալ ժամանելիք ուղեւորներն ալ պիտի արտօնուին առանց հաղորդակցութեան անցնելու Սուէզի ջրանցքէն։ Վերոգրեալ որոշումներէն կ'երեւայ թէ Կայս. երկիրներու միւս մասերէն այս տարի նաւերով Աղեքսանդրիա երթալիք ուխտաւորները պիտի չընդունուին։ Հետեւաբար խնդիրը կը ծանուցուի, որպէս զի ուխտաւորները դժուարութեանց չենթարկուին։»

ԴՐՈՆԵԱՑԻ դաշտը ոռոգելու խնդրոյն վերաբերեալ գրութիւնները և քարտէսները շուտով պատրաստելու մասին հրահանգ տրուեցաւ ձեռնհաս պաշտօնարանին։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.—Ամերիկեան դեսպան Պ. Լէյշման, երէկ, տեսակցեցաւ արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիք փաշայի հետ։

ՀՈԼԼԱՆՏԱԿԱՆ շոգենաւային Ընկերութիւններէ ոմանք, ածուխի գինը աճելուն հետեւանքով, հարիւրին տասը յաւելում մը ըրած են Պիրէէն-Աղեքսանդրիոյ գիծին ուղեւորներու անցագիներուն վրայ։

ԱՏԱԼԻՈՅ մէջ լէմոնի ու նարինջի ծառերուն վրայ հիւանդութիւն մը երեւան ելած է՝ ճարակելով չորս տարի առաջ Տիմիրաէն հոն տարուած վարդի տունկերէն։ Մինչեւ հիմա 50-60,000 լէմոնի ու նարինջի ծառեր փճացած են։ Այդ հիւանդութիւնը հիմա թթենիներն և ուրիշ ծառեր ալ վարակած է։ Ուստի խնդրուեցաւ ձեռնհաս պաշտօնարանէն՝ մասնագէտ պաշտօնեայ մը ղրկել հոն՝ այդ հիւանդութեան իսկութիւնը հաստատելու և հարկ եղած միջոցները ձեռք առնելու համար։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ հոլանտական դեսպանին յուղարկաւորութիւնը երէկ Լա Հէյի մէջ կատարուեցաւ։ Այդ պատճառով դեսպանատունը ու հիւպատոսարանը երէկ գոց էին և դրօշն ալ կէս պարզուած էր։

— Դեսպաններէ ոմանք հոլանտական դեսպանատունը գացին և ցաւակցութեան համար իրենց այցետոմսերը թողուցին։

— Հոլանտական դեսպանատան խորհրդական Լիմպուրկի կոմսը, որ արձակուրդով բացակայ կը գտնուի, երկուշաբթի Կ. Պոլիս պիտի դառնայ։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՔԻ վարչութիւնը օգոստոս 1էն մինչեւ սեպտեմբերի վերջը (Ն. Տ.) հրապարակէն 1085 հատ Ռումէլիի երկաթուղիի պարտաթուղթ գնեց, որով նոյն վարչութեան մնացեալին մէջ հիմա գտնուած պարտաթուղթերուն քանակութիւնն է 249,808։

ԱՏԱՆԱՅԻ մէջ, առջի օրը, Գալէ Գարուսըի շրջակայքը՝ Շալճըլար թաղէն հրդեհ ծագելով, այդ տեղի շէնքերուն մեծ մասը՝ վերի յարկը բնակարան ու վարը խանութ, այրեր է։ Եղած վնասը 50,000 ոսկի կ'ենթադրուի։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ դեսպան Պ. Լէյշման մօտերս Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի արձակուրդով։ Բացակայութեանը միջոցին դեսպանատան խորհրդականը գործակատարի պաշտօն պիտի վարէ։

ՍԸՐ Ա. ՊԼՈՒՆ, Հանրային Պարտքի վարչական Խորհուրդին նախագահը, որ իր հօրը մահուանը առթիւ Լոնտոն կը գտնուէր, երէկ Կ. Պոլիս վերադարձաւ Արեւելեան ճեպընթացով։

ՀՐՁԻԳՆԵՐՈՒ դատավարութեան շարունակութիւնը երէկ տեղի պիտի ունենար եղեռնադատ ատեանին առջեւ, սակայն ամբաստանեալներէն Գրիգոր Ղազարոսեան հիւանդացած ըլլալով՝ դատավարութիւնը ուրիշ օրուան յետաձգուեցաւ։

ՕՍՄ. ԹՂԹԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ Կ. Պոլսոյ և բոլոր նահանգներու կայաններուն մէջ հոկտ. 1էն ի վեր (Ն. Տ.) սկսած են գործադրուիլ Հռոմի պայմանագրութեան յօդուածները՝ նամակներու որոշ ծանրութիւնը աւելցնելու մասին՝ թղթատարական միութեան համար 15էն 20 կրամ.

Նաեւ սակացոյցէն 15 սանթիմ (30 փարա) զեղչուելուն՝ իւրաքանչիւր 20 կրամի համար առաջինը 25 սանթիմ (1 ղրուշ) մնալու պայմանով։ Այս միջոցներուն շնորհիւ, 16-20 կրամ կշռող նամակի մը համար, Թղթատարական միութեան մէջ գտնուող որ և է երկիր ղրկուելիք, 40 փարա պիտի վճարուի, փոխանակ երկու ղրուշի, ինչպէս կ'ըլլար մինչեւ հիմա։ Նաեւ 31էն 40 կրամ կշռող նամակի մը համար ալ կօթանասուն փարա պիտի վճարուի, փոխանակ երեք ղրուշի։ Մեծապէս շնորհաւորելի է Թղթատարական ընդհանուր Վարչութիւնը, որ ամէն առթիւ մեծ և օգտակար դիւրութիւններ կ'ընծայէ հանրութեան։ Արդարեւ Հռոմի պայմանագրութեան վերջնական բրոթօքոլին տրամադրութեանց համաձայն, Թղթատարական միութեան մէջ գտնուող վարչութիւնները կրնան յետաձգել նամակներու կշիռին և սակացոյցերուն վերաբերեալ տրամադրութիւնները։ Մէկ քանի վարչութիւններ յետաձգած են, սակայն օսմ. Թղթատարական վարչութիւնը ուզած է որ հանրութիւնը անյապաղ օգտուի այդ առաւելութիւններէն։

— Օսմ. Թղթատարական վերատեսչութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոկտ. 1էն սկսեալ (Ն. Տ.) օտար երկիրներ ղրկուելիք և մինչեւ 20 կրամ կշռող նամակներէն 40 փարա պիտի առնուի. իսկ անկէ աւելին՝ ամէն մէկ 20 կրամին համար 30 փարա։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ պապական հիւպատոսը իր խնդրանօք հանգստեան կոչուած ըլլալով, անոր յաջորդ կարգուեցաւ Պ. Բոբէօ Տէսազի Բոզիօ։

ՄԱՀԱՑՈՒԹԵԱՆՑ.— Անցեալ շաբթու Կ. Պոլսոյ ու արուարձաններուն մէջ պատահած մահերու թիւն է 209, որոնց 4ը՝ կեղծմաշկէ, 7ը՝ թիֆոյէ, 40ը՝ հիւծախտէ, 10ը՝ շնչողական գործարաններու հիւանդութիւններէ և միւսներն ալ զանազան ախտերէ։

ՏՕՅՉԸ ՕՐԻԷՆԴ ՊԱՆՔԻ Տնօրէն Պ. Ռէօսլէրի համար Լ. Հէրըլտ ծանուցած էր որ Կ. Պոլիս եկած է, սակայն մեր առած տեղեկութեանց նայելով Պ. Ռէօսլէր վաղը պիտի ժամանէ Արեւելեան շոգեկառքով։

ԱՆՏԵՐԸ ՈՒ ՓԵՍԱՆ.— Իզմիրի լրագիրները հետեւեալը կը պատմեն. — Այն Նիքոլա Թաղին փոքր մէկ ճաշարանին մէջ ոճիր մը գործուեցաւ։ Հայ մը, աղջիկը ու փեսան կը ճաշէին։ Հայրը, յանկարծ, ռեվոլվեր մը հանելով երկու անգամ կրակ ըրաւ փեսին վրայ, որ կուրծքէն և աջ թեւէն վիրաւորուեցաւ։ Հայրը ուզեց նորէն կրակ ընել, բայց ռեվոլվերը չէր գործեր. ուստի դաշոյն մը հանեց և ուզեց յարձակիլ աղջկանը ու փեսին վրայ, սակայն ճաշարանը գտնուողները արգիլեցին։ Վիրաւորը հիւանդանոց տարուեցաւ. իսկ հայրն ու աղջիկը բանտ ղրկուեցան։ Ոճրագործութեան շարժառիթը հետեւեալն է.— Փեսան շատ քիչ ատենի մէջ սպառած էր իբրեւ դրամօժիտ ստացած երեք հարիւր ոսկին և յետոյ սկսած էր իր կինը անպարկեշտ ընթացքի մղել։ Հայրը այդ վիճակին չկրնալով հանդուրժել, ուզեր է սպաննել փեսան։

ԸՆԿԵՑԻԿՆԵՐԸ.— Աւզի գիւղը Բեքոզի Այի Քօնսթանթինօս և Բանայիա եկեղեցիներուն առջեւ երկու նորածին աղջիկներ լքուած էին։ Թուղթեր գտնուեցան՝ ծանուցանող թէ յոյն հասարակութեան կը պատկանին։

ԱՐԿԱԾՆԵՐ.—Կայս. անձնապահ զօրաբանակէն դեր-տեղակալ Քեմալ պէյ, երէկ իրիկունը, Շիրքէթի 39 թիւ շոգենաւէն անցապարանօք կամուրջ ելած ատեն, մէկ ոտքը նաւամատոյցին ու շոգենաւին մէջտեղը մնալով ճզմուեցաւ. իսկոյն ազատուեցաւ և նախնական դարմանները ըլլալով հիւանդանոց տարուեցաւ, վասն զի վիճակը ծանր էր։

— Հեռագրական ու Թղթատարական նոր շէնքին վրայ աշխատող գործաւոր մը՝ Սիւլէյման, երէկ, հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով վար ինկաւ և ծանրապէս վիրաւորուեցաւ. թէեւ անմիջական դարմաններ եղան, բայց կեանքը վտանգի մէջ ըլլալով, հիւանդանոց ղրկուեցաւ։

ԽԱՐԴԱՒԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.—Երէկ Նեա Էֆիմէրիսի մէկ լուրը արտատպած էինք թէ Կ. Պոլսոյ մէջ գործառնութիւն կատարող երեք պանքաներ կեղծ «քոնէսըման»ներէ և վարկի նամակներէ խաբուած են՝ առաջինը հազար և երկրորդն ալ հազար ութ հարիւր ոսկի. նաեւ թէ միայն Վինէր Պանք Ֆէրայն ազատած է այդ վնասէն՝ Սամսոնէն Անատոլլըօղլը դրամատունէն հաղորդուած տեղեկութեան մը վրայ։ Մեր ստացած ստոյգ տեղեկութեանց նայելով, իրողութիւնը տարբեր է։ Իբրեւ թէ Վինէր Պանք Ֆէրայնի Կ. Պոլսոյ ճիւղէն տրուած 2800 ոսկիի վարկի կեղծ նամակ մը պատրաստուելով այդ գումարը գանձուեր է Անկլօ-Էժիբսիէն պանքայէն։ Հետեւաբար Վինէր Պանք Ֆէրայն բնաւ վնասուած չէ։ Իսկ Սամսոնէն Անատոլլըօղլու դրամատունէն հաղորդուած տեղեկութեան խնդրոյն գալով, այդ ալ ուրիշ բան մըն է։ Դարձեալ Վինէր Պանք Ֆէրայնի 500 ոսկինոց վարկի մէկ կեղծ նամակը ցոյց տրուեր է Օսմ. Պանքային Սամսոնի ճիւղին, բայց կեղծ ըլլալը հաստատուելով, իսկոյն հեռագրով տեղեկութիւն հաղորդուեր է Վինէր Պանք Ֆէրայնի։

— Այս խաբերայութիւնը գործողը Բանանոֆ անուն մարդ մըն է եղեր, որ Սամսոնէն Եգիպտոս գացեր է, այդ թուղթերէն օգտուելու համար։

ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ.— Ատամնաբոյժ Սահակ էֆ. Գանճեան կը փութայ ծանուցանել թէ իր Բերայի քլինիքն փոխադրած է այժմ Մեծ Փողոց, թիւ 414, Սանթա-Մարիա եկեղեցւոյ դիմացի աբարթըմանը, ուր կ'ընդունի իր յաճախորդները ամէն օր կէս օրէ վերջ։

* * *

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հազար ոսկիի նուիրատուութիւն մը.— Կտակ մը՝ Մանչէսթրրէն.— Հոգաբարձութեան այցը Որբանոցին.— Պտոյտ Հիւանդանոցին մէջ.— Խոհանոցը.— Նոր յարկաբաժիններուն կահաւորումը.— Նոր Որբանոցին յատակաձեւը։

Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան անդամները, ինչպէս երէկ ծանուցած էինք, խմբովին այցելեցին այդ Հաստատութիւնը և Որբանոց-Արհեստարանը, տեղւոյն վրայ անձամբ քննելով անոնց վիճակը, թերութիւնները նշմարելով ու դարմանները խորհելու խնդիրը օրակարգ անցընելով։ Բայց, նկարագրելէ առաջ այդ այցելութիւնը, փութանք աւետել նախեւառաջ թէ Ազն. Յովհաննէս էֆ. Ցակորեան նոր առատաձեռնութեամբ մը կ'օժտէ Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցը։ Բարեգործ սեղանաւոր-վաճառականը, որուն որդին՝ Մարդէն էֆ. Ցակորեան կ'անդամակցի նոր Հոգաբարձութեան, իմանալով որ Ազգին Տունը 6000 ոսկիի մօտ պարտքի մը տակ կը գտնուի և թէ գէթ 4000 ոսկին հայթայթելու համար տոկոսաւոր փոխառութիւն մը ընել կը խորհի Հոգաբարձութիւնը, ինքնաբերաբար հազար օսմ. ոսկի նուիրել որոշած է, այդ պարտքը մասամբ թեթեւցնելու համար։ Պատկառելի ծերունին, — որ Հիւանդանոցի ճշմարիտ բարերարներէն է, մանաւանդ վերջին անգամ իր կառուցած կանանց յատուկ գեղեցիկ յարկաբաժինովը զոր ո՛չ միայն ամբողջովին կահաւորած և բժշկութեան պահանջած ամէն առարկաներով օժտած է, այլ նաեւ կը հոգայ երեք անգլիացի հիւանդապահուհիներու բովանդակ ծախքը, — իրաւամբ կը խորհի որ, եթէ քանի մը բարեսէր հարուստներ իր օրինակին հետեւին, ոչ փոխառութիւն կնքելու պէտք պիտի մնայ և ո՛չ ալ տոկոս վճարելու, ինչ որ շատ ծանր պիտի կշռէ արդէն Հիւանդանոցի Սնտուկին համար որ հազիւ կրնայ հոգալ ընթացիկ ծախքերը։

⁂ Մանչէսթրրէն ալ կարեւոր նուիրատուութեան մը լուրը կը հասնի։ Վերջերս այդ քաղաքին մէջ մեռնող հայ վաճառական մը իր մահուան անկողնին մէջ 2000 ոսկի կտակեր է, կ'ըսուի, Ազգ. Հիւանդանոցին։

⁂ Հոգաբարձութիւնը իր երէկուան այցելութիւնը սկսաւ նախ Որբանոց-Արհեստարանէն։ Ներկայ անդամներն էին Վսեմ. Ցարութիւն էֆ. Ասլանեան (ատենապետ), Տօքթ. Անէմեան պէյ, Տիրան էֆ. Կիւմիւշկէրտան, Տիգրան էֆ. Մանուկեան, Արշակ էֆ. Դարաքէօզեան, Տօքթ. Սեղբոսեան էֆ. և Արսէն էֆ. Արսէնեան որոնք ժամ չորսուկէսին հասան Գալը-Չէշմէ և Որբանոցին դուռնէն դիմաւորուեցան Տնօրէն Թորոսեան էֆ.ի կողմէ։ Հոգաբարձուները շրջեցան արհեստարանները, տեսքէ անցընելով աշակերտներուն ձեռաբուեստ աշխատութիւնները որոնց արտադրութիւններէն գոհ մնացին։ Դիտելի էր միայն որ սաներէն շատեր մաշած հագուստներ կը կրէին, ոմանք ալ պատռած կօշիկներ, Տնօրէնը այս առթիւ անգամ մըն ալ զգացուց այդ փոքրիկներուն երկերկու ձեռք հագուստ և երկու զոյգ կօշիկ ունենալու պէտքը զոր հաստատեց Հոգաբարձութիւնը և խոստացաւ հայթայթել։ Դիտուեցաւ նաեւ թէ տղաքը հորի ջուր կը խմեն, որուն իբր առժամեայ դարման Տօքթ. Անէմեան պէյ առաջարկեց որ շէնքին մէջ գտնուած ջրամբարը մաքրուի և ըմպելի ջուրով լեցուի, մինչեւ նոր Որբանոցին կառուցումը։

⁂ Ժամ 6ին մօտ Հոգաբարձու Տեարք գացին Հիւանդանոց, ուր ընդունուեցան Տնօրէն Ցակոբ էֆ. Համամճեանի կողմէ. այցելեցին նախ և առաջ հանդերձատունն ու լուացարանը. յետոյ կանանց հիւանդարանը, յիմարանոցը, աղջկանց որբանոցը, ամէն կարգուսարք մանրազնին կերպով աչքէ անցընելով։ Հոգաբարձուները միջօրէի ճաշն ըրին Հիւանդանոցի հիւրանոցին մէջ, իրենց սեղանակից ունենալով Տնօրէնը, դեր-Տնօրէնը և բժշկական մարմինը։ Աւելորդ է ըսել թէ սեղանի ծախքը Հոգաբարձուները իրենց անձնականէն հոգացած էին. առիթէն օգտուելով, փափաք յայտնեցին պատուարժաններուն նոյն օրուան կերակուրէն պնակ մը բերել տալ, ճաշակելու և գաղափար մը կազմելու համար. և բերուեցաւ պնակ մը սերկեւիլով միս զոր համով ու գոհացուցիչ գտան։ Կարգը եկած էր տնտեսական խնդիրներով զբաղելու, — միշտ Հիւանդանոցին վերաբերեալ, — և սեղանէն ելլելով՝ Հոգաբարձութիւնը այցելեց խոհանոցը որուն մէջ տիրող մաքրութիւնը գնահատուեցաւ մանաւանդ, ինչպէս ամէն պատահական այցելու ալ նոյն տպաւորութիւնը կրած է։ Հոգաբարձու Տեարք յաջորդաբար այցելեցին նաեւ էդիւվը, բաղնիքը, մառանը, անասնատունը. յետոյ, այրերու յիմարանոցը և ապուշանոցը, հրահանգներ ու յորդորներ տալով հիւանդապահներուն և հսկող պաշտօնեաներուն։ Այցելելով նաեւ նորաշէն յարկաբաժինները, Ցակորեանց, Ունճեանց և Կիւլպէնկեանց, այս վերջին երկուքին կահաւորման, ճալօռիֆէռի, թէրմօսիֆօնի և այլ պիտոյքներու զետեղման համար խորհրդակցութիւններ կատարեցին, որ արդէն Հոգաբարձութեան մտադրութեան գլխաւոր առարկաներէն մէկն է։

Իրիկունը, ուշ ժամանակ, Հոգաբարձու Տեարք մեկնեցան Հիւանդանոցէն, առաջադրելով այս կերպ պարբերական այցելութիւններով իրաց վիճակը ստուգել, ինչ որ իր ազդու ազդեցութիւնը կ'ունենայ թէ' պաշտօնէութեան եւ թէ' պաշտպանեալներուն վրայ։ Երէկուան այցելութիւնը նշանակալից էր մանաւանդ ու գոհունակութիւն առթող տպաւորութեան մը ներքեւ, զուգադիպելով Յովհաննէս էֆ. Ցակորեանի նուիրատուութեան բարի լուրին հետ որ գեղեցիկ անակնկալ մը եղաւ։

⁂ Հիւանդանոցի հանգստեան պարտէզին մէջ կառուցանելի Դարաքէօզեան Որբանոց-Արհեստարանին ճարտարապետական յատակագիծը զոր յանձն առած էին պատրաստել երեք առաջնակարգ ճարտարապետներ՝ Վսեմ. Գէորգ էֆ. Ասլանեան, Սերվիշէն էֆ. և Արամ էֆ. Մարկոսեան, վերջնապէս աւարտած ըլլալով, յանձնուեցաւ Ս. Պատրիարք Հօր։ Այդ յատակագծին համաձայն, նորակառոյց շէնքը երկյարկանի պիտի ըլլայ, անկիւնի մասերը միայն եռայարկ ըլլալով։ Գետնայարկը պիտի յատկացուի դասարաններու, արհեստանոցներու, ճաշարանի ու պաշտօնէից. իսկ վերնայարկը գրեթէ ամբողջապէս ննջարանի։ Առողջապահիկ բոլոր պայմանները նկատողութեան առնուած են այս շէնքին համար որ պիտի ըլլայ օդաւէտ ու լուսաւոր։ Ընդամէնը 260 գիշերօթիկ աշակերտ պարունակելու չափ ընդարձակութիւն պիտի ունենայ, հանգստաւէտութեան ամէն պայմաններով։

⁂ Վերջին պահուն կ'իմանանք թէ Բերայի պարտուց բարձման Յանձնաժողովը ի վիճակի չըլլալով՝ իրեն առաջարկուած 4000 ոսկիի փոխառութիւնը ընելու Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան, այս մասին կը խորհրդակցի ուրիշ եղանակաւ մը հայթայթել նոյն գումարը, ուսկից պիտի զեղչուի բնականաբար Յովհ. էֆ. Ցակորեանի ինքնաբերաբար նուիրած 1000 ոսկին։

ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎՈՅ ԵՐԷԿԻ ՆԻՍՏԸ

Կրօնական Ժողովը գումարուեցաւ երէկ Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր, և ատենապետութեամբ Տ. Գրիգորիս արքեպիսկ.ի։ Ներկայ էին Տ. Գաբրիէլ և Տ. Մովսէս եպիսկ.ները, Դուրեան Տ. Ղեւոնդ և Պալագեան Տ. Գրիգորիս վրդ.ները և Տ. Սահակ Ա. քհնյ. Տէր-Սարգիսեան, Տ. Կարապետ Ա. քհնյ. Սանտալճեան և Աչճեան, Ըգըքճեան ու Ճէզվէճեան քահանաները։

1. Տ. Զաւէն Ծ. Վրդ. ժողովին հրաւիրուեցաւ և ըստ որոշման Խառն Ժողովոյ՝ իր յօժարութիւնը եւս առնուելէ յետոյ, որոշուեցաւ Մշոյ և Բաղէշի առաջնորդութիւնները միանգամայն յանձնել Ն. Գերապատուութեան և այս որոշումը տեղեկագրել յաջորդիւ Խառն Ժողովին։—2. Երզնկայի առաջն. փոխանորդ Տ. Վարդան քհնյ. Զաքարեան իբրեւ տեղւոյն քահանայացու կը ներկայացնէր Գաղատացի տիրացու Գէորգ Թագւորեանը, վկայելով անոր ուսումնական և բարոյական արժանաւորութեանը։ Ժողովը այս նպաստաւոր վկայութեանց վրայ որոշեց արտօնել անոր ձեռնադրութիւնը։—3. Թրքանոցնայի (Ռումանիա) Տ. Ցակոբ քհ. Դաւասարեանը գրով մը կը գանգատէր թէ՝ իր իրաւասութեան տակ գտնուող ծուխի մը պսակը կատարած է Պաքովի Տ. Գրիգոր քհ. Լազարեանը, հակառակ եկեղեցական կարգադրութեան։ Ժողովը որոշեց խստիւ յորդորել Տ. Գրիգոր քահանան՝ կարգապահութեան օրէնքները յարգել և ուրիշ անգամ իր իրաւասութենէն դուրս չելլել։ — 4. Ժողովը նկատելով որ Գասթէմօնիէ Պոլիս կանչուած Տ. Գարեգին քհնյ. Մէրտինեանը դեռ կը յամառի մնալ Գասթէմօնիէ, որոշեց վերջնապէս հրամայել անոր որ Պոլիս գայ, ապա թէ ոչ կարգազուրկ պիտի հռչակուի, այսինքն ո և է հոգեւոր պաշտամունք (ժամերգութիւն, պսակ, մկրտութիւն, պատարագ ևն) չպիտի կրնայ կատարել։ — 5. Եւդոկիոյ Տ. Պարգեւ քհնյ. գրով մը կը յայտնէր թէ տեղւոյն եկեղեցին ո՛չ Թաղ. Խորհուրդ, ո՛չ դպիր և ոչ ալ մոմ, ձէթ ևն. ունենալուն, սահմանած է եկեղեցական պաշտամունք չկատարել երեք-չորս շաբաթներէ ի վեր և շուտափոյթ անօրինութիւն մը կը խնդրէր։ Ժողովը որոշեց Եւդոկիոյ Թաղային գործոց քննիչ Տ. Արտաւազդ Վ.ի նկատառման յանձնել նոյն գիրն ալ և գրել որ փութացնէ իր քննութեան արդիւնքը։

Ժողովը ատոնցմէ զատ զբաղեցաւ կարգ մը վարչական խնդիրներով։

ՎՍԵՄ. ԳԱԲՐԻԷԼ ԷՖ.

Գոհունակութեամբ կ'իմանանք թէ Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդական Վսեմ. Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան, որ իր անձը դարմանելու համար Քարլսպատի ջերմուկները կը գտնուի արձակուրդով, զգալապէս առողջացած է։ Եթէ Քարլսպատի մէջ օդերը գէշ երթան ու ցրտէ, Ն. Վսեմութիւնը մօտ օրէն մայրաքաղաք պիտի վերադառնայ։

ՄՈՒՇԻ ԵՒ ԲԱՂԷՇԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Մուշի Խառն Ժողովին և տեղւոյն առաջնակարգ ազգայիններուն կողմէ փափաք յայտնուած էր Պատրիարքարանի որ իրենց վիճակին Առաջնորդ կարգուի Կարնոյ նախորդ Առաջնորդ Տ. Զաւէն Ծ. Վրդ.։ Կեդր. Վարչութեան Խառն Ժողովը նկատողութեան առնելով եղած խնդրանքները և նկատելով որ տեղւոյն մէջ Առաջնորդի ներկայութիւնը անհրաժեշտ է եկեղեցական ու կրթական գործերու համար, իր վերջին նիստին մէջ Կրօն. Ժողովին յանձնեց յարմարագոյն ընտրելիներ ներկայացնել թէ՝ Մուշի և թէ Բաղէշի թեմերուն համար, ուրկէ դիմումներ եղած են այս մասին, և արդէն տեղւոյն Առաջնորդ Տ. Եղիշէ Ծ. Վրդ. Գալըաթճեան ընդունած ըլլալով Պոլսոյ հովուութիւնը, թափուր կը մնար նաեւ Բաղէշի վիճակը։ Կրօն. Ժողովը իր երէկուան նիստին մէջ խորհրդակցութիւններ կատարեց այս առթիւ, և ինչպէս յիշուած է իր որոշմանց կարգին մէջ, նկատելով որ Տ. Զաւէն Ծ. Վրդ. պատրաստակամութիւն յայտնած է ստանձնելու Մուշի առաջնորդութեան պաշտօնը, և սակայն ուրիշ յարմարագոյն և փորձ ընտրելի մը կը պակսի Բաղէշի համար, պատշաճ դատած այս վերջնոյն հովուութիւնը եւս յանձնել Տ. Զաւէն Ծ. Վ.ի, որ ամէն կերպով փորձուած և կարող եկեղեցական մըն է։ Տ. Զաւէն Ծ. Վրդ. այս հովուական կրկնակ պաշտօններուն համար իր հաւանութիւնը յայտնած ըլլալով, ըստ այնմ Կրօն. Ժողովը առաւ իր որոշումը զոր պիտի տեղեկագրէ Խառն Ժողովին, հաստատուելու համար։

Ս. Պատրիարք Հայրը պատկանեալ իշխանութեան մօտ դիմում պիտի ընէ որպէս զի Տ. Զաւէն Ծ. Վրդ., որ եպիսկոպոսական վկայական ստացած էր, իր պաշտօնատեղին մեկնելէ առաջ Էջմիածին ուղեւորի և եպիսկոպոսանալէ վերջ ուղղակի մեկնի դէպ ի Մուշ և Բաղէշ, այդ միացեալ վիճակին առաջնորդութիւնը վարելու։

ՔԱՂ. ԺՈՂՈՎԸ թէեւ այս առաւօտ համար ի նիստ հրաւիրուած էր և Ս. Պատրիարքը կանուխէն եկած, սակայն ժողովականներէն դեր-ատենապետ Անման Տիրան պէյ ու Գէորգ էֆ. Ասլանեան միայն ներկայ ըլլալով, և քիչ ետքն ալ Տօքթ. Անէմեան պէյ, բաւականացան խորհրդակցութիւններ կատարելով միայն Օրակարգի խնդիրներուն, մանաւանդ Պատրիարքարանի սակացոյցերուն վրայ։

ՍԱՄԱԹԻՈՅ Ս. Գէորգ եկեղեցին տօնախմբութիւնը ըլլալով յառաջիկայ կիրակի օր, Պատր. Փոխանորդ Տ. Գաբրիէլ Սրբազան և Տ. Զաւէն Ծ. Վրդ.՝ ընկերակցութեամբ տեղւոյն աւագերէց Տ. Յովհաննէս Ա. քհն. Շահպազեանի և Միացեալ Թաղ. Խորհրդոյ ատենապետ Յովհաննէս էֆ. Կրճիկեանի և ատենադպիր Գէորգ էֆ. Ճիվանեանի, երէկ Պատրիարքարան երթալով, հրաւիրեցին Ս. Պատրիարք Հայրը նոյն տօնին առթիւ պատարագել Ս. Գէորգ եկեղեցին և բանին կենաց քարոզութեամբ հոգեւորապէս մխիթարել տեղւոյն բարեպաշտ ժողովուրդը։ Ն. Սրբազնութիւնը ընդունած այս հրաւէրը և շաբաթ իրիկունէ Սամաթիա պիտի առաջնորդուի, գիշերը հիւրընկալուելով Փոխանորդ Սրբազանին բնակարանը։

ՍԻՆՈՊԻՈՅ առաջն. տեղապահ Տ. Արտաւազդ Վրդ. Գուլէնտէրեանի և Քէօթահիայի առաջն. տեղապահ Տ. Երուանդ Վրդ. Փէշտմալճեանի պաշտօնը հաստատող Պէրաթները յանձնուեցան Պատրիարքարան։

ԱՒԱԳԵՐԷՑՆԵՐՈՒ Ժողովը որ վերջերս կազմուեցաւ և պաշտօն ունի քննել քահանաներու ծխական դրութիւնը և ինչ ինչ առաջարկներ ներկայել Կրօն. Ժողովին, երէկ առաջին նիստ գումարեց Պատրիարքարանի մէջ և իր դիւանը կազմեց հետեւեալ կերպով.— Տ. Սահակ Ա. քհն. Տ. Սարգիսեան (Ատենապետ), Տ. Կարապետ Ա. քհն. Սանտալճեան (Դեր-ատենապետ) և Տ. Միքայէլ Ա. քհն. Աչճեան (Ատենադպիր)։

ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎՈՅ երէկի նիստին մէջ դարձեալ երկար վիճաբանութեան առարկայ եղաւ երկու քահանաներու՝ պսակադրութեան մը միջոցին Մաշթոցէն դուրս խօսած խրատական-քարոզներուն խնդիրը։ Ժողովական Տ. Սահակ Ա. քհն. ուժգնապէս պաշտպանեց քահանայից դատը, առարկելով թէ քահանաներն ալ իրենց ձեռնադրութեան միջոցին խրատելու և քարոզելու այդ իրաւունքը կը ստանան և հետեւաբար անպատշաճ ոչինչ ըրած կ'ըլլան երբ Մաշթոցին խրատականը բառ առ բառ արտասանելէ զատ, զայն կ'ընդլայնեն կամ կը բացատրեն աւելի դիւրահասկնալի կերպով։ Իսկ Տ. Ղեւոնդ Վ. Դուրեան առարկեց թէ Մաշթոցի այդ մասը արդէն դիւրահասկնալի է և հետեւաբար կանոն չէ որ քահանաները զայն աշխարհաբարի վերածեն, երբ մանաւանդ հանդիսադիր բարձրաստիճան եկեղեցական մը կայ։ Թէր ու դէմ երկար վիճաբանութիւններէ ետք, որոշուեցաւ, Ս. Պատրիարք Հօր առաջարկութեամբ, որ պսակադրութեան պահուն քահանաները խօսին, բայց պատշաճ կերպով և ներկայ նախագահող եկեղեցականին թոյլտուութիւն ստանալէ յետոյ միայն։ Ահա Մաշթոցին այն հատուածը որով քահանայից քարոզելու իրաւունք կը տրուի. «Շնորհեա՛ և կոչելոյս այժմ առ ի քէն ի գործ վերակացութեան (քահանայութեան), խօսել համարձակութեամբ զկենդանարար խորհուրդ Աւետեաց Աւետարանիդ, հետեւել արագաթռիչ ընթացիւք մտաց ընդ անհուն ասպարէզս քրիստոնէութեան Կոստանդեանց և ի մատչիլ սորա ի գլուխ հանդիսի մեկնութեան բանից Աստուածայնոց, Նախաժամանեսցէ առ սա գթութիւն քո...» (Մաշթոց Ձեռնադրութեան, տպ. Ս. Էջմիածին. 1876. էջ 52)։

ՊԱՏՐ. ՓՈԽԱՆՈՐԴ Տ. Գաբրիէլ եպս. Ճէվահիրճեան որ օդափոխութեան համար Պէօյիւքտէրէ գացած էր մէկ քանի ամսէ ի վեր, վերադարձաւ իր Սամաթիոյ բնակարանը։

ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎԸ որոշեց գրել Պաղտատի առաջն. տեղապահ Տ. Սամուէլ Վրդ.ին վերադառնալ Երուսաղէմի վանքը, որ այժմ պէտք ունի իր միաբաններուն։ Իրեն փոխանորդ պիտի կարգուի տեղւոյն Տ. Աւետիս քահանան։

Տ. ԱՐՍԷՆ ՎՐԴ. ԴԻԼՕՐԴԵԱՆ գրով մը դարձեալ քարոզչական պաշտօն մը խնդրած ըլլալով Ս. Պատրիարք Հօրմէն, Փոխանորդ Սրբազանին յանձնուեցաւ հարկ եղածը ընել յիշեալ վարդապետին նկատմամբ։

ԴԱԼԱԹԻՈՅ եկեղեցին քարոզիչ Տ. Բաբգէն Ծ. Վրդ. Կիւլէսէրեան մէկ քանի օրուան համար Պրուսա կը մեկնի, տեղւոյն ջերմուկները մտնելու համար։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ վարժարանի տեսուչ Նշան էֆ. Գալֆայեան, որուն Կարին հասնիլը գրած էինք, այցելած է տեղւոյն կուսակալին և Զինուորական հրամանատար փաշային որոնք սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրած և խոստացած են այցելել վարժարան։

ՊՐՈՒՍԱՅԻ Թեմերուն մէջ ասկէ առաջ չեղած ամուսնութիւններ տեղի ունեցած ըլլալով, բողոք բարձրացած է Պատրիարքարան և անօրինութիւն մը խնդրուած։ Պատրիարքարանէ գրուեցաւ Պրուսայի առաջնորդ Տ. Արշարունի Սրբազանի՝ կարեւորը անօրինել։

ՏԻՎՐԻԿ ՀԱՄԻՏԻԷԻ մէջ Նոր Թաղ. Խորհուրդ մը ընտրուած և յայտագրուած ըլլալով, Պատրիարքարանէ հաստատութեան կոնդակը ղրկուեցաւ։

ՎԵՆԵՏԻԿԻ Մխիթարեան վանքի աթոռակալ Հ. Սամուէլ Ծ. վրդ. Գանթարճեան այսօր իտալական Ռումանիա շոգենաւով մեկնեցաւ Վենետիկ, իր հետ առնելով նաեւ համալսարանական դասընթացքի հետեւող ուսանող մը։ Ողջերթի գացած էին Վենետիկեան Մխիթարեան Հայրերէն՝ Հ. Ցեսիկ Վրդ. Մէհրապ (գործակալ), Հ. Եսայի Տայեցի և Հ. Սահակ Տէր Մովսէսեան։

ՊԱՇՏՕՆԱԳԻՐ ՄԸ իր երկուշաբթի օրուան թիւով հրատարակած էր թէ Բարիզ գտնուող բժշկական ուսանող Լեւոն Պայթարեանի ամուսնութեան համար, — որուն խնդիրը ծանօթ է, — Հայ-Հռոմէականաց Պատրիարքարանը հեռագրով հրաման ուղղած է ի Բարիզ, վերջին պահուն, արտօնելով անոր ամուսնութիւնը Հայ-Հռոմէական օրիորդի մը հետ։ Սակայն, ստուգապէս կ'իմանանք թէ այսպիսի հրաման մը ո՛չ հեռագրով և ո՛չ ալ գրով չէ ուղղուած Հռոմէականաց Պատրիարքարանի կողմէ, և թէ պէտք եղած հերքումն ալ պիտի տրուի այս սխալ լուրի մասին։

ՅԵՏՈՒՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ, 8 հոկտ.— Երէկուան լաւատեսութիւնները այսօր աւելի շատցան Սակարանը բացուելուն։ Գրեթէ բոլոր արժեթուղթերուն գիները բարձրացած են։ Օսմ. արժեթուղթերը մանաւանդ հաստատուն են և Օսմ. Միացեալը 92.65ի բարձրացաւ. Նաեւ Օսմ. Պանքային բաժնեթուղթերը 700 ֆր.ի բարձրացան։ Սպանիական արտաքինը և ռուսական արժեթուղթերն ալ հաստատուն են։ Ռիօ Թինթօն, գնումներու հետեւանքով, 50 ֆր. վրայ դրաւ, որով 1705էն 1755ի բարձրացաւ, թէեւ պղինձը վեց շիլին կորսնցնելով 61.10 եղած է։ Գալիա Գարասայերն 613ի բարձրացաւ, վասն զի կապարի գինն է 21.15։ Լոնտոնի Սակարանէն առնուած լուրերու նայելով անգլիական քոնսոլիտէն ինկած է։ Հանքային արժեթուղթերու հաշուեյարդարումը դիւրութեամբ կատարուեցաւ չափաւոր «րբթո»ներով։ Նիւ-Եորքէն առնուած լաւագոյն լուրերու վրայ, ամերիկեան արժեթուղթերու գիները բարձրացան։

ՎԻԷՆՆԱ.— Երկաթուղիներու խնդրոյն հետեւանքով, ժամանումները անկանոն են Թրիէսթէի ու Ֆիումէի մէջ. մտահոգութիւն կը տիրէ շաքարներու արտածման համար, վասն զի կրնայ ըլլալ որ վաճառողները չկրնան որոշեալ թուականներուն յանձնել ապրանքները։

ՓԱՐԻԶ.— Ռիօ-Թինթոյի բաժնեթուղթերու գիները բարձրացան այն լուրին վրայ թէ Լոնտոնի յանձնաժողովը, վաղը, 45 շիլինի առհաւատչեայ վճարում մը պիտի ծանուցանէ։

ՀՌՈՄ.— Սթէֆանի գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ Իտալիոյ հիւսիսային կողմը հեղեղանման անձրեւները կը շարունակեն։ Մէկ քանի գետակներ յորդած ըլլալով, ողողումներէ կը վախցուի։

ՊԷՇՏ.— Աւստրիոյ-Հունգարիոյ պետական պայմանագրութեան վերաբերեալ բոլոր օրինագիծերը ստորագրուեցան իրիկուան ժամ 8ին՝ Աւստրիոյ ու Հունգարիոյ նախարարապետներուն և բանակցող նախարարներուն կողմէ։

—Հունգարիոյ առեւտրական նախարար Պ. Քոշութ, իր կուսակցութեան գումարումին մէջ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ չի կրնար բան մը յայտնել կնքուած պետական պայմանագրութեան մանրամասնութեանցը վրայ, սակայն կրնայ հիմակուընէ ըսել թէ, դժուարին կացութեան հակառակ, ձեռք բերուած արդիւնքները նպաստաւոր են Հունգարիոյ։ Կուսակցութիւնը մեծ գոհունակութիւն յայտնեց։

ՄԷՍԻՆԱ.— Սիամի Թագաւորը հոս ժամանեց և այցելութիւն տուաւ Իտալիոյ Թագաւորին՝ իտալական Էլենա զրահաւորին մէջ, ուր սեղան մըն ալ տրուեցաւ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

ՑՈՐԵՆ		Փարա
Առաջին ճերմակ օխան	»	52 -
Երկրորդ »	»	50 -51
Խառն	»	48 -49
Ջավտարլը	»	47 -
Կարծր առաջին	»	52 -53
» միջին	»	51 -
» խառն	»	49 -50
ԱԼԻՒՐ		Ղրշ.
Տեղական գըրմա Ա. Պարկ		105 -
» » Բ. »		102 -

Այսօր 19 վակօն Անատոլըի ցորեն ժամանեց.

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ 25/8 Հոկտ.		
Օսմ. Պետ. Միացեալ 4 % Ք. Կ.	Օ. Ռ.	100 23
Ամենէն բարձր գին	»	100 30
Ամենէն վար գին	»	100 18
Բուժելի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	165 75
Ամենէն բարձր գին	»	166 —
Ամենէն վար գին	»	165 62
ԲԱՑՈՒՄ 26/9 Հոկտ.		
Օսմ. Պետ. Միացեալ 4 % Ք.Կ.	Օ. Ռ.	100 29
» » » ժամը 5ին Ք.Կ.	»	100 28
Բուժելի Երկաթուղի	Ֆր.	165 50
» » ժամը 5ին	»	165 50
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	430 —
Անատ. Երկթ. Շարաթ. Ա.սերի	»	507 —
» » » Բ.սերի	»	502 —
» » բաժնեթուղթ	Ա. Ռ.	16 82½
Շիրքէթի Խայրիէ	»	44 —
Շիրքէթի Խայրիէի Համբարէ	»	4 95
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4 10
Օսմ. Ծխախոտ		19 —
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		8 65
» ժուիսանս		4 05
» պարտաթուղթ		470 —
Թրամվայ	Ֆր.	48 —
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.		314 —
Գալիա Քարա Այտըն		608 —
Միթիլլի պանքա	Օ. Ռ.	4 95
Սալօնիքի պանքա		147 —
Քաղաքաս. առանձնաշնորհեալ		49 —
» սովորական		47 —
Քարափ Իզմիրի		590 —
Լաուրիոն	Ֆր.	80 —
Զարմերլը	»	29 —
ՄԹԻԼԱՆՑ		
Օսմ. Միացեալ 1 օրուան	Օ. Ռ.	1 75
» » 8 »		4 25
Բուժելի երկաթուղի	Ֆր.	— —
Փոխ. Հրապարակ Օսմ. Պանքայի		6½ %
ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ		
Լոնտոնի վրայ չէք	Ղրուշ	110 20
Բարիզի » »	Ֆրանք	22 76¼
Վիէննայի » »	Քուրոն	21 96
Պէրլինի » »	Մարք	18 70
ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ		
Անգլիական ոսկի	Ղշ.	109 33
Ֆրանսական »	»	87 12
Բոլ Էմփէրիալ	»	91 10
Մեճիտի տարբերութիւն	»	107 32
Արծաթ մանրուք	»	104 15
Մէթալիք	»	99 —
Բուլղր Թղթադրամ	Օ. Ռ.	8 66

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱՐԻԶ, 8 Հոկտ.		
Միացեալ Օսմ. պարտք. բաց.	Ա. Ռ.	92 47
» գոց.	»	92 55
Բուժելի երկաթուղի	Ֆր.	171 —
Թրամվայ	»	50 50
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	698 —
Թէժէի բաժնեթուղթ	»	449 —
Գալիա Քարա Այտըն	»	612 —
Օսմ. Մաքսատուն	»	499 —
Ֆրանս. Ռանթ 3 %	»	94 42
Քրէտի Լիոնէ	»	1155 —
Ռուսական 5 %	»	91 05
Իտալական Ռանթ	»	101 35
Սպանիական արտաքին	»	92 —
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 120
Դրամադըզ. Ֆրանս. Պանքայի	»	3½
ԼՈՆՏՈՆ, 8 Հոկտ.		
Միացեալ Օսմ. պարտք բաց.	Ա. Ռ.	92 25
» գոց.	»	92 25
Օսմանեան Կայս. Պանքա	»	17 75
Էժիբսիէն միացեալ	»	— —
Անգլիական քոնսոլիտէ Ք. Կ.	»	83 12
Հելլենական 5 % 1881	»	47 50
Զարմերլը	»	1 09
Պուլկարական փոխառ. 1892	»	102 —
Ռանտ Մայնս Ք. Կ.	»	4 90
Փոխանակագիր Բարիզի վրայ	»	25 37½
Դրամադըզ.	»	4½
ՊԵՐԼԻՆ, 8 Հոկտ.		
Օսմ. միացեալ		93 25
Ռուսական 4 % 1902	մարք	— —
Բուժելի երկաթուղի	»	144 —
Փոխ. Լոնտոնի վրայ չէք	»	20 250
Դրամադըզ	»	5½
ՎԻԷՆՆԱ, 8 Հոկտ.		
Բուժելի երկաթուղի	Քուրոն	185 50
Վինէր Պանք Ֆէրայն	»	531 —
Փոխանակագիր Բարիզի վրայ	»	95 60
» Լոնտոնի վրայ	»	240 20
Օսմ. Բէժի	»	425 —

ՏՕՔԹ. Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՋՂԱՅԻՆ ԵՒ ՄՏԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
(Վկայեալ Պավիայի համալսարանէն)

Բժիշկ Իտալական Հիւանդանոցին (նախկին բժիշկ Տօքթ. Մօնճէրիին տեղ անուանուած) և Ս. Ցակոբ Անկելանոցին։

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր, ցերեկէն վերջ, իր բնակարանը, Բերա, Թօբլապաշը, թիւ 12։

Աղքատները ձրիաբար կը խնամէ հինգշաբթի օրերը ցերեկէն վերջ։

10—8

ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏՕՔԹ. Ս. ԹԷՐՃԵԱՆԻ
Իզմիր, Հայոց թաղ, Արշալոյս դեղարանի կից, թիւ 77

Այս հաստատութեան մէջ մեծ ուշադրութեամբ կը դարմանուին կուրծքի, լեարդի, ստամոքսի և աղիքներու հիւանդութիւններ, կանացի ախտեր, միզամանի ու միզանցքի բորբոքումներ։ Ծանօթ վիրաբոյժներու ընկերակցութեամբ կը կատարուին վիրաբուժական ու մանկաբարձական գործողութիւններ և կը խնամուին վէրքեր։ Մասնագէտներու միջոցաւ կը դարմանուին աչքի, ականջի, քթի ու կոկորդի հիւանդութիւններ, ինչպէս նաեւ ատոնց վերաբերեալ գործողութիւններ ի կիր կ'առնուին։

Շաբաթ օրերը մինչեւ կէս օր ամէն կարգի հիւանդներ ձրիապէս կը խնամուին։

8—3

209, Բերա Մեծ Փողոց, 209

Լուվր Վաճառատուն

ՄԹԵՐԱՆՈՑ
ԿԱՐԱՍԵԱՑ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐՈՒ

Թիւլ կերպաս եւ արուեստական կիւբիւրէ վարագոյրներ, ասեղնագործուած եւ պօն-ֆամ սփռոցներ, սրիզ-պիզ, ֆրըօն, ծաղկենկար բուղբեր, անկողնի ծածկոյթներ, մոմագործ կտաւներ, կապերտներ, լինօլէօմ (պարզ եւ ինկլէյս)

ԳՈՐԳԵՐ

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ.— ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆ

209, Բերա Մեծ Փողոց, 209

ԳՈՐԳԵՐ
ՉԻՆ ՀԱՍԸՐԸ

ԿԱՀԱՒՈՐՄԱՆ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ
ՄՈՒՇԱՄՊԱ-ԼԻՆՕԼԷՕՄ, Կառատեաց համար ծոպեր (սաչաք) ՊԱՏԻ ՆԿԱՐԷՆ ԹՈՒՂԹԵՐ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԼԱԶԱՐՕ ՑՐԱՆԳՕ եւ ՈՐԴԻՔ

ՎԵՐՄԱԿ
ԹԻՒԼԵՐ ԵՒ ՍԹՕՐՆԵՐ

ԲԵՐԱ Շիտակ ճամբայ Բասաժ Անատօլի ԿԱԼԱԹԱ Եէնի ճամի թիւ 14 (Թիւնէլին կից) Կ. ՊՈԼԻՍ Ֆինճանճըլար թիւ 33, 35, 37 եւ Սուլթան Համամ թիւ 3 36—1

ՍԻՐՕ ՏԸ ՌԷՖՕՌ ԻՕՏԷ
ԿՐԻՄՕ եւ ԸՆԿ.
SIROP de RAIFORT IODÉ

Բժիշկներու կողմէ յանձնարարուած՝ Սիրօ Անթիսքօռպիւթիքի և Մօռիւ ձկան իւղին տեղ՝ աւշականութեան, տժգոյն ու տկարակազմ տղայոց մորթի փշտիկներուն դէմ. ինչպէս նաև միզի գնտիկները հալեցնելու և ախորժակը բանալու համար։

Փարիզ, 8. Վիվիէն փողոց և բոլոր դեղարանաց մէջ A.

Գործակատար՝ Ժ. Պ. Տալէճիօ, Ղալաթիա, Կ. Պոլիս։

ԱԹԷՆՔԻ ՊԱՆՔԱ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ ԱՄԲՈՂՋԱՊԷՍ ՎՃԱՐՈՒԱԾ
50,000,000 Տրախմի
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ ԱԹԷՆՔ

Մասնաճիւղեր ունի Կ. Պոլիս եւ գրասենեակներ՝ Ղալաթիոյ եւ Պոլսոյ կողմը Լոնտոն, Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Սէլանիկ, Իզմիր, Պիրէոս, Բադրաս, Վօլօ, Շիրա, Քալամաթա, Քանէ եւ Քանտիա (Կրէտէ)։

Դրամագլուխին և աւանդ. ձգուած դրամին ու արժեթուղթերուն արժէքը, Օգոստոս ամսուն, կը հասնի 260,000,000 դրախմիի։

Աթէնքի Պանքան կը զբաղի Պանքայի ամէն տեսակ գործառնութիւններով։ Փոխառութիւններ կ'ընէ վաճառքներու, արժեթուղթերու վրայ և Եւրոպական Թուրքիոյ վրայ քաշուած փոխանակագիրներ կը գնէ։

Աթէնքի Պանքան հաշուըմնացներ կը բանայ, չէքեր, վարկագիրներ կը հանէ, հեռագրական հրամանով վճարումներ կը կատարէ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներու և արտասահմանի մէջ։ Սակարանական հրամաններ կը կատարէ, թէ՛ մեր հրապարակին և թէ օտար հրապարակներուն վրայ, յաճախորդներուն շատ նպաստաւոր կերպով։

Շատ փոքր վարձքի մը փոխարէն՝ արժեթուղթեր կը պահէ, աւանդի ձեւով և ուզուած ատենը ետ առնուելու պայմանով։ Ամէն կարգի կտրոններ կը գանձէ և զեղչի գործողութիւններ կը կատարէ։ Աթէնքի Պանքան հանրութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ արկղամուրի խորշեր, փոքր վարձքերով։

Աւանդի ճիւղ

Աթէնքի Պանքան իբր աւանդ կ'ընդունի դրամ և արժեթուղթ, սա տոկոսները վճարելով.

Ուզուած ատեն դրամ քաշելու պայմանաւ			3%
Վեց	ամսուան	համար	3½%
Մէկ	»	»	4 —
Երկու	»	և աւելի	5 —

Աւանդ ձգուած դրամները կը վճարուին այն դրամով որով Պանքան ձգուած են։ Տոկոսները կը վճարուին ամէն տարուան Յունուար 2ին և Յուլիս 1ին։

Մասնաւոր տետրակներ՝ 4% տոկոսով

Աթէնքի Պանքան իր յաճախորդներուն մէջ փոքր դրամատէրեր ունենալով և փափաքելով ամէն դիւրութիւն ընծայել, անոնց տրամադրութեան տակ կը դնէ մասնաւոր աւանդներու տետրակներ, որոնց մէջ կրնան արձանագրել առ առաւելն 100 ոսկիի աւանդ գումար մը։ Այդ դրամը 4% տոկոս կը բերէ և մասնակի վճարումներ կը կատարուին, առնուազն ղրուշ 52 ոսկեդրամ։ 50—29

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ.— Որսորդութեան և ձկնորսութեան կանոնագրին 36րդ յօդուածին տրամադրութեանց համաձայն, Հանր. Պարտքի Թողեալ Հասոյթներու Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ մայրաքաղաքիս և շրջականներու համար որսորդութիւն կատարելու ժամանակամիջոցը սահմանուած է յուլիս 19էն (Հ. Տ.) մինչեւ 1907 փետրուարի վերջ (Հ. Տ.)։ Անոնք որ կ'ուզեն որսորդութիւն ընել, պէտք է դիմեն իրենց տեղւոյն Հանր. Պարտքի գործակալութեան, արտօնագիր ստանալու համար։

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ
10/23 յուլիս 1907 (1323) 12—8

ԲՐՈՎՈՏՆԻՔ

Ռուսական դիմացկուն և վայելուչ լաստիկներ։ Մեր յարգոյ յաճախորդներուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այս 1888 թուականն և մարքան կրող լաստիկին վրայ, որ համաշխարհիկ համբաւ կը վայելէ։

Կը ծախուի կօշիկի գլխաւոր վաճառատուներուն մէջ։

Ընդհ. մթերանոց
Պոլիս, Պէօյիւք Թիճարէթ խան, ԷՏ. ԳԷՕԼԼԻԿԸ, յաջորդ Ֆէրտինանտ Շմիտ։
50—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՏԸՆՏԻՐՔ
ԱՐԴԻ
ՏՈՀՄԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷ
ԱՐՁԱԿ ԵՒ ՈՏԱՆԱՒՈՐ
ՄԻՋԻՆ ԵՒ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԿԱՐԳԵՐՈՒ ԵՐԿՍԵՌ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՀԱՄԱՐ
ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵՑ ԱՒ. Վ. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ

Սոյն ընտիր Դասագիրքը կը բովանդակէ Նշանաւոր հայ Գրագէտներու եւ Բանաստեղծներու ամենագեղեցիկ արտադրութիւնները, գրական — քննադատական, դիցաբանական, գիտական, բառագիտական և այլ բազմապիսի հմտալից ծանօթութիւններով։

Զուտ Տոհմային Գրականութեան Թանգարան մ'ըլլալով սոյն դասագիրքն, այնպիսի ծրագրի մը հետեւողութեամբ շինուած է՝ որ մի և նոյն ատեն պատշաճի նաև Հայերէնէ Ֆրանսերէն Թարգմանութիւններ ընելու։ Այս նպատակաւ փորձառու Հեղինակը դրած է բառերու և ասացուածներու մեծագոյն մասին Ֆրանսերէններն ալ ի դիւրութիւն աշակերտաց։

ԲԱՑ Ի ԱՍՏԻ Ունի Յաւելուած մը Տաղաչափական Օրինաց վրայ՝ ուր Ուսուցիչ-Հեղինակը, պարզ, կուռ ու համառօտ կերպիւ կ'աւանդէ Ոտանաւոր շինելու արուեստը բազմաթիւ օրինակներով։

Հեղինակը կէտ նպատակի ունեցած է բոլորովին զանց ընել անոր մէջէն Թարգմանածոյ կտորներն, եւ աւելի կարեւոր տեղ մը տուած անտիպ գրութիւններու։

Գիրքը կը բաղկանայ 200է աւելի մեծադիր էջերէ, չքնաղ թղթի վրայ տպագրուած։ Գինն է 6 Դհկ. և կը գտնուի բոլոր գրավաճառաց քով։ — Մեծաքանակ գնողներու կարեւոր զեղչ։

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ, Սատրզիյէ խան, 12.
Պաղտասարեան Գրատունը։

ԶԵՆԻԹ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՀՌՉԱԿ ՎԱՅԵԼՈՂ
միակ ժամացոյցը իր նրբախնամ յօրինուածքին, իր բարեձեւութեան, իր տոկունութեան և իր բարձր ճշդութեան համար, յատկութիւններ՝ որոնք բոլոր Արուեստահանդէսներու մէջ իրաւապէս արժանացուցած են զայն ամենաբարձր վարձատրութեանց, և որոնց համար կարելի է միշտ զայն յանձնարարել և երաշխաւորել։ Իբրեւ կատարելագործութեան վերջին բառ՝ ժամագործական ճարտարարուեստին արդի կալուածին մէջ, ԶԵՆԻԹ ժամացոյցը լիովին կ'արդարացնէ իրեն ընծայուած անունը։

ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ ՓԱՐԻԶ, 1900
ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ.—ՆԷՕՇԱԴԷԼԻ ԴԻՏԱՐԱՆԻՆ. 1903
ԱՐՏԱՔՈՅ ՄՐՑՄԱՆ.—ԱՆԴԱՄ ԺԻՒՌԻԻ, ՄԻԼԱՆ. 1906
Եւն. եւն. եւն.

ԱՄԷՆ ՄԵՏԱՂԷ ԵՒ ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդհ. Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար — Գ. ՍԱՐԳԻՍՕՖ եւ ԸՆԿ.
Մեծ վաճառատուն ժամացոյցներու, շղթաներու և գոհարեղէններու
ԹԻՒ 16 — ՊԱՀՃԷ ԳԱՓՈՒ — ԹԻՒ 16
Օսմանլը-Պանք հաստատութեան դիմացը
Ի Բերա, կը գտնուի գոհարավաճառ Տ. Տ. ԷՔՄԷՔՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ քով,
Թիւ 400 Մեծ-Փողոց 50—26

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ
BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.
ՎՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
8,000,000 Ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
3,700,000 Ֆր.
ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԷԼԱՆԻԿ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝ Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Գավալա, Կ. Պոլիս (Ղալաթիա և Պոլիս), Մանճսթր եւ Իզմիր։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Եգիպտոսի հրապարակներուն, ինչպէս նաև միւս օտար քաղաքներուն վրայ քաշուած փոխանակագիրներ։ Չէքերու հաշիւներ կը բանայ։ Արժեթուղթերու վրայ փոխատուութիւններ կ'ընէ։ Սակարանական հրամաններ կը կատարէ եւրոպական բոլոր հրապարակներուն վրայ։ Չէքեր ու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ։ Աւանդներ կ'ընդունի ի տես վճարելի և 3, 6, 9, 12 ամսուան որոշ պայմանաժամերով։ Վերջապէս սեղանաւորական ամէն գործառնութիւններ կը կատարէ լաւագոյն պայմաններով։ Պանքը Սալոնիք փոքր վճարումներու համար ալ Խնայողական Սնտուկ մը ունի, շատ նպաստաւոր պայմաններով։ 50—21

REGISTERED

ՄԵԾ ԺԱՄԱՆՈՒՄ
ՌՈՒՔ-ՕՎԸՐ
ԿՕՇԻԿՆԵՐՈՒ
ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ
Ս. ՇԹԱՅՆ
50 - 45

Cie RUSSE
Navigation à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթական Երթեւեկութիւններ
Սեպտեմբեր

Գշ.	25|8	Պիրէոս, Աղեքսանդրիա, միջօրէէն առաջ ժամը 10ին։ Հաղորդակցութիւն Բօռ-Սաիտ ու Սուէզ ու Նաւահանգիստներէ մեկնող շոգենաւերուն հետ։
Գշ.	25|8	Օտեսա ժամը 4ին։ Հաղորդակցութիւն Ղրիմ-Կովկաս, Ղրիմ-Ազով, Օտեսա-Քէրսոն, Օտեսա-Նիքօլայէվ գիծերու շոգենաւերուն հետ։
Դշ.	26|9	Սէվաստոբոլ ժամը 10ին։
Եշ.	27|10	Տարտանէլ, Միտիլի, Իզմիր, Քիոս, Թրիպոլի, Պէյրութ, Եաֆա, Բօռ-Սաիտ, Աղեքսանդրիա, իրիկուան ժամը 4ին։
Շբ.	29|11	Օտեսա, ժամը 12ին։

50—38

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՐՈՇՄԱՏՈՒՐՔԻ ՀԱՄԱՐ «ՎԻԶԱ»

ԱԶԴ.—Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը հարկատուներուն դիւրութիւններ ընծայելու համար Դրոշմատուրքի կանոնագրին գործադրութիւնը և այդ օրինական տրամադրութեանց կիրառման մասին ամէն անստուգութիւն փարատելու նպատակաւ, դրոշմատուրքի մասին վիզա մը հաստատած է։ Դրոշմատուրքի վիզան կը կատարուի՝ թուղթին վրայ նշանակելով տեսնուած ըլլալը, ինչ որ 2 ղրուշ դրոշմատուրքի ենթակայ է՝ վիզայի օրուան թուականով. Նաեւ յիշատակութիւն մը պէտք է կատարուի թէ քննուած թուղթերը կանոնաւո՞ր են դրոշմատուրքի տեսակէտով։ Դրոշմատուրքի վիզայի կրնան ենթարկուիլ այն ամէն թուղթերը, որոնք դրոշմատուրքի օրէնքի մասին ո և է թերութիւն չունին։ Հետեւաբար հարկատուները գլխաւորաբար կրնան սա գրութիւնները ներկայացնել, ձեւակերպութիւնները կատարելու համար.— 1. Թուրքիոյ մէջ պատրաստուած ու չստորագրուած գրութիւնները։ 2. Թուրքիոյ մէջ պատրաստուած և ստորագրուած ու օրինապէս դրոշմաթուղթ փակցուած ամէն գրութիւն։ 3. Օտար երկիրներէն և դրոշմատուրքի օրէնքը չգործադրուած այն վայրերէն եկած գրութիւններ, որոնք թէեւ օսմ. դրոշմաթուղթ չեն կրեր՝ բայց Թուրքիոյ մէջ տակաւին չեն սկսած գործածուիլ։ 4. Օտար երկիրներէն և դրոշմատուրքի օրէնքը չգործադրուած այն վայրերէն եկած գրութիւններ, որոնք օրինական դրոշմաթուղթ կը կրեն։ 5. Դրոշմատուրքէ զերծ գրութիւններ։— Թիւ 1 և 3 հատուածներուն մէջ յիշուած գրութիւններուն վիզայի գործողութիւնը կը կատարուի դրոշմատուրքին գանձուելէն, փակցուելէն ու ջնջուելէն յետոյ։ Թիւ 2, 4 և 5 հատուածներուն մէջ յիշատակուած գրութիւններուն վրայ վիզայի գործողութիւն կատարուած ըլլալը կը նշանակուի, գրութիւնները քննուելէ յետոյ միայն։ Դրոշմատուրքը վիզա ընելու գործողութիւնը, 1323 յուլիս 19/1907 օգոստոս 1էն սկսեալ, Օսմ. Թղթատարական ճիւղին դիմաց Վիթալիս խանը գտնուած դրոշմաթուղթի Տնօրէնութեան գրասենեակին մէջ կը կատարուի։ Յառաջիկային, այս գործողութիւնը պիտի կատարուի նաեւ Թուրքիոյ ուրիշ կարեւոր կեդրոններուն մէջ։

ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ
1/19օգոստոս 1907 30—17

⁂

Բոլոր պայմանագիրներու եւ մասնաւորաբար վարձակալութեան պայմանագիրներու վրայ նշանակուած ստացագիրներ։

Բոլոր պայմանագիրներու և մասնաւորաբար վարձակալութեան պայմանագիրներու վրայ նշանակուած ստացագիրները անհատաբար ենթարկուած են թիւ 85ի 9րդ յօդուածին մէջ կանխատեսուած դրոշմատուրքին, այսինքն 10 փարա 40էն սկսեալ մինչեւ 100 ղրուշի համար, և 20 փարա՝ 100 ղրուշէն վեր գումարներու համար։ Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութիւնը ստուգած ըլլալով թէ բազմաթիւ պայմանագիրներ Դրոշմատուրքի Օրէնքին ենթարկուած չեն, ստիպուած է զանցառուներուն նկատմամբ դատական հետապնդում կատարել և 38րդ յօդուածին համաձայն տուգանքները գանձել, դրոշմաթուղթէ զուրկ իւրաքանչիւր ստացագրէ 150 կամ 250 ղրուշ, փակցուելիք 10 կամ 20 փարա դրոշմաթուղթին համեմատ։ Վարչութիւնը այս առթիւ հարկատուներուն կը յիշեցնէ Դրոշմատուրքի Օրէնքին 50րդ յօդուածին տրամադրութիւնները, որոնց համաձայն, զանցառուներէն գանձուած տուգանքներուն կէսը պիտի տրուի օրինազանցութիւններ իմաց տուող տեղեկատուին։ Վարչութիւնը կը զգուշացընէ այն վնասներէն, որոնք առաջ կրնան գալ պայմանագիրներու վրայ նշանակուած ստացագիրները առանց դրոշմաթուղթի ձգելէն, միեւնոյն ատեն ուշադրութիւն հրաւիրելով այն անձերու շահուն վրայ զորս ունին պայմանագրի տէրերը, եթէ տեղեկութիւն տան դրոշմաթուղթէ զուրկ ստացագիրներու մասին։ Վարչութիւնը միեւնոյն ատեն կը ծանուցանէ հարկատուներուն թէ կրնան պայմանագիրներու վրայ նշանակուած ստացագիրները կանխաւ ու ամբողջովին ենթարկել արտասովոր դրոշմի, %ին 5 զեղչով։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն
1/14 օգոստ. 1907 30—16

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

ԱԶԴ.— 4% քոնսոլիտէ փոխառութեան օսմ. պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ պայմանաժամը 1907 սեպտ. 1/14ին լրացող նոյն պարտաթուղթերուն 35 թուակիր կտրոնները, ինչպէս նաեւ ներկայ ամսոյ 1/14ին կատարուած վիճակահանութեան մէջ ամորթի ելած պարգեւները ներկայ սեպտեմբեր 1/14էն սկսեալ պիտի վճարուին Օսմ. Կայս. Պանքայի կիշէներէն, ամէն օր, Ղալաթիա, կէս օրէն առաջ ժամը 10էն մինչեւ 2½ կէս օրէն յետոյ, և միջօրէէն առաջ ժամը 10էն մինչեւ կէսօր, ուրբաթ օրերը։ Ի փոխարէն կտրոններու և ամորթի ելած պարտաթուղթերուն, որոնց կ'ընկերանան թուակիր պորտրէօներ, պարտաթուղթի տէրերուն պիտի յանձնուի ընկալագիր մը, պայմանաւ որ մը շրջաբերութեան թուականէն տասը օր յետոյ ներկայացուի Օսմ. Կայս. Պանքայի սնտուկին Ղալաթիա, վճարուելու համար։ 13—12

Կ. Պոլիս, 29 օգոստոս 1907

Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑ
ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
1908

ՀԱՄԱՌՕՏԸ, 128 էջ, 38 էջ յաւելուածով և Պոլսոյ Ս. Պատրիարքին և Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին լուսանկարներով զարդարեալ, 1 դահեկան թղթակազմը, 5 դահեկան փառակազմը։

ԸՆԴԱՐՁԱԿԸ, 320 էջ, Պոլսոյ Ս. Պատրիարքին և Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին, ինչպէս նաեւ տասը ուրիշ լուսանկարներով զարդարեալ, իր մրցանակաւոր խնդիրներովը և օգտակար, պարզ և ամփոփ գիտելիքներովը ամէն անհատի, սեռի, հասակի և վիճակի անհրաժեշտ ճոխ գանձարանն է։

ԿԵԴՐՈՆ ՎԱՃԱՌՄԱՆ Մատթէոսեան տպարան, Կ. Պոլիս Ամերիկեան խան։ Կը ծախեն նաեւ ի Պոլիս և ի գաւառս միայն առաջնակարգ գրավաճառները։ Թղթակազմը 3 դահեկան, փառակազմը 10 դահեկան։ 20—7

Փութալ գնել դեռ չսպառած։

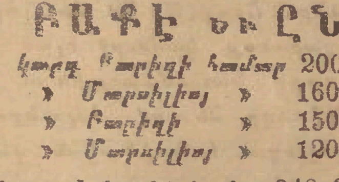

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅ.
Ն. ՊԱՔԷ եւ ԸՆԿ.

Ա.	կարգ	Փարիզի	համար	200 ֆր
»	»	Մարսիլիոյ	»	160 »
Բ.	»	Փարիզի	»	150 »
»	»	Մարսիլիոյ	»	120 »

Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.։
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիէբի ճամբով)։
Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թօփհանէ քարափին վրայ։
15 50—23 Թ. ՌԸՖՈՒԼ

ԼԻՍԷ ՖՐԱՆՍԷ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՅ ՖՐԱՆՍ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Տնօրէնութեամբ Պ. Ժ. Ֆօռի

Առեւտրական ուսմունք, պաշտօնական հաստատութեանց գրասենեակի գիտելիք, հայերէն և թուրքերէն լեզու։ Բերայի դասերը սկսան 7/20 սեպտեմբերի, իսկ Գատըգիւղի մասնաճիւղինը 6/19ին նոյն ամսոյ։ 20—19

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (197)

ԺԻՒԼ ՄԱՐԻ

ԳԵՂԱՆԻ ԿՈՄՍՈՒՀԻԻ ՄԸ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ
ԾԵՐՈՒԿ ԱՌԻՒԾԸ

ԺԶ.
ՄԱՐ Ա Լ'ՕԻ ՄԷՋ

Այդ մանրամասնութիւնը լսելով Մար-ա-լ'Օի մէջ բացագանչութիւններ արձակեցին, բայց Ռօզ-Լիզօնի սիրոյն համար զսպեցին ինքզինքնին։ Լուիզ ու ամուսինը իրենց զաւկին վրայ խոժռեցան իսկոյն։ Հանրիօ մտիկ ըրած էր, առանց ո և է կարծիք յայտնելու։ Ամենուն աչքերը մեքենաբար ուղղուեցան երիտասարդին ոտքերուն վրայ, որ այդ տեսակ կօշիկներ հագած էր։ Բացատանին խրճիթը գացած էր ան... Բայց ինչո՞ւ համար այդ մասին բան մը չէր ըսած մէկուն, նոյն իսկ այդ պարագան ծածկելով։ Տօրնաք իր զաւկին ականջին ի վար փսփսաց.

— Գնա՛ ծակ մը բաց սառոյցին մէջ և կօշիկներդ մէկդի նետէ։

Սիպուլօ տխրօրէն ժպտեցաւ ու գլուխը ցնցելով, ըսաւ.

— Ոչ... Այնպէս պիտի ենթադրեն որ կը վախնամ...

Միշէլի ու Լօրանի ձերբակալութեան լուրը իմացուելով Մար-ա-լ'Օի մէջ, ամէն ոք շունչ առաւ։ Քանի որ դատաւորը բանտ ղրկած էր զանոնք, ուրեմն ծանր ամբաստանութիւններ կային երկու եղբայրներուն դէմ։ Եթէ ոչ՝ ինչո՞ւ բանտարկուէին։ Թերեւս իրենց գործած ոճիրն ալ խոստովանած էին... Ամէն բան ընելու կարող չէին միթէ։ Անտարակոյս։ Սիպուլօ, կոմսը և Ռօզ-Լիզօն գոհ մնացին այդ լուրէն։ Տօրնաք թաշկինակով սրբեց ճակատը, որ քրտինքի խոշոր կաթիլներով ողողուած էր՝ վերջին ժամերուն մէջ ունեցած սարսափին հետեւանքով։ Լուիզ, յուզուած ու տարտամօրէն մտահոգ, ապահովուեցաւ։ Սիպուլօ զուարթ դէմքով մը կը ժպտէր... Այո՛, այդ երկու թշուառականները գործած ըլլալու էին ոճիրը... Ինչպէս չէր կռահած անմիջապէս... Ռօզ-Լիզօն ուրախութեան արցունքներով տամկացած աչքերն ուղղեց Սիպուլոյի... Յետոյ գնաց հայրը համբուրեց, բայց այնքան ուժգնօրէն որ կոմսը, հակառակ վարժուած ըլլալուն սիրոյ այդ արտայայտութեանց, զարմանքով դիտեց աղջիկը։ Կոմսը կը զգար թէ Ռօզ իր եռանդուն համբոյրներով ներում կը խնդրէր. ու մտովի կը հարցնէր թէ ինչո՞ւ համար ներում կը հայցէր ան, քանի որ չէր կռահած թէ Լիզօն ու Սիպուլօ ինչ սոսկալի կասկածներ յղացած էին իր մասին... Աւա՜ղ, այդ ուրախութիւնը կարճատեւ պիտի ըլլար... Կասկածները նորէն պիտի արթննային, անմեղի մը վրայ ծանրանալու համար։

Արդարեւ, կառք մը կանգ առած էր ճամբուն մէջ։ Երկու հոգի դէպ ի Մար-ա-լ'Օ կ'ելլէին, մինչ կառքին քով, ձիւնթոյր փուշերու ցանկապատին վերեւ, ոստիկան-զինուորներու գլխարկներ կը տեսնուէին։

— Աւասիկ կուգան, ըսաւ Սիպուլօ, որուն ձայնը այլայլեցաւ իսկոյն։

Խեղճ երիտասարդը, հակառակ կորիճ ըլլալուն, աթոռի մը վրայ նստեցաւ՝ յանկարծ տկարութեան մը մատնուելով։ Ռօզ-Լիզօն ուզեց իր գողտր աչքերով յանդիմանական նայուածք մը ուղղել Սիպուլոյի, բայց իր աչքերն ալ սոսկում կը յայտնէին այդ անել կացութեան հանդէպ։ Եթէ երբեք Հանրիօն ամբաստանէին իբր Ժերմէնի սպանիչը, ան չպիտի կրնար ինքզինքը պաշտպանել։ Որովհետեւ ինքզինքը արդարացնելու համար՝ պարտէր իր կարգին կոմսը ամբաստանել... Այս վերջինը պիտի խոստովանէ՞ր, Հանրիօն ազատելու համար... Անկարելի էր որ Պ. Մէնէսթրօ չնշմարէր այդ յուզումը։ Դատաւորը ներս մտածին պէս իսկոյն աչքին զարկաւ այդ պարագան և մտովի ըսաւ. «Ինծի կը սպասէին հոս։»

Իր պարտականութեան մէջ ցոյց տուած խստութիւնը արգելք չէր ըլլար իր սրտին բարութեան։ Համոզումով կը փնտռէր ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնը։ Չէր փորձեր ահաբեկել, այլ կ'ուզէր վստահութիւն ներշնչել։

— Մալէն-Ժօլի եկայ, մէկ քանի հոգի երես առ երես բերելու և կարգ մը մանրամասնութիւններ ճշդելու համար, ըսաւ դատաւորը... Տօրնաք և իր զաւակը, ինչպէս նաև այս նորատի աղջիկն ու կոմսը կրնան ինծի օգտակար ըլլալ, լսածիս նայելով։ Չէի կրնար Պ. տը Ֆրուա-Վիթրէն իմ սենեակիս մէջ հարցաքննել, տաժանելի ճամբորդութիւն մը կատարել տալով անոր... Գալով ձեզի, պիտի բաւականանամ քանի մը հարցումներով, յարեց դատաւորը, Տօրնաքի ու երկու երիտասարդներուն կողմը դառնալով...

Ամէնքն ալ ուժ առին... Բայց դատաւորը յարեց իր սովորութեան համաձայն.

— Կը յուսամ թէ քանի մը հարցումներ միայն պիտի ընեմ ձեզի...

Միեւնոյն անձկութեան մատնուեցան ամէնքն ալ, հեռաւոր սպառնալիք մը տեսնելով այդ խօսքին մէջ։

— Պարո՛ն, ըսաւ Տօրնաք, մեծ բան մը չենք գիտեր, քանի որ խեղճ մարդիկ ենք ու ամէն բանէ հեռու կ'ապրինք... Ձեր ժամանումը քիչ մը յուզման մատնեց մեզ, բայց ո՛չ թէ վախնալնուս համար... Ուզածնուդ չափ հարցաքննեցէք մեզ... Գիտցածնիս պիտի պատասխանենք... Յստակօրէն ձեր առջեւ պիտի պարզուի մեր կեանքը...

— Գիտեմ թէ պարկեշտ մարդիկ էք, և գէշ գաղափար մը չունիմ ձեր վրայ։ Ատոր լաւագոյն ապացոյցը սա է որ փոխանակ իրարմէ զատելու հարցափորձելու ձեզ, ինչպէս սովորութիւն եղած է, իրարու ներկայութեան պիտի հարցաքննեմ...

Դարձեալ յոյս մը ծփաց այդ [illegible] սրտերուն մէջ։ Նախ Ռօզ-Լիզօնի ուղղելով իր խօսքը, Պ. Մէնէսթրօ ըսաւ.

— Շաբաթ օրը Լէթրի շուկան գացեր էք, և ճամբան կարճեցնելու համար, անտառին մէջէն անցնող արահետէն դարձեր էք։

— Այո՛, պարոն, բայց բոլորովին ճշգրիտ չէ։ Իրաւ է որ արահետին հետեւեցայ, սակայն քիչ յետոյ ստիպուեցայ ետ դառնալ այդ ճամբէն։

— Ինչ պատճառաւ։

— Ձիւնի փոթորիկ ծագած էր և յետոյ...

— Ուրիշ ի՞նչ պատճառ կար, աղջիկս, ըսաւ դատաւորը, ամենուն պէս հրապուրուած՝ մանկամարդ աղջկան անմեղութենէն և աղուոր գողտր աչքերէն։ Արդէն երկար ատենէ ի վեր տեղեակ էր այն անձնուիրութեան որով Ռօզ կը խնամէր կոմսը։

— Սոսկումի մատնուեցայ...

— Ինչ պատճառաւ։

— Յանկարծ վայրագ ու սուր ճիչ մը լսեցի, անձկութեան աղաղակ մը որ անտառին խորութիւններէն կուգար։ Այն ատեն, փոխանակ ճամբաս շարունակելու, փոքր աղջկան մը պէս ետ դարձայ... Աւելի կորիճ կը կարծէի ինքզինքս... և հիմա կ'ամչնամ՝ վախցած ըլլալուս վրայ։ Այնքան վախցայ որ զիս պարուրող ձիւնի փաթիլներուն մէջ սկսայ երգել՝ երկիւղս փարատելու համար...

— Ո՞ր ժամուն լսեցիք այդ աղաղակը։

— Ինծի այնպէս կուգայ որ ժամը երեք-չորսի ատենները։

— Յետո՞յ։

— Ռուաշօմանթի մէկ ագարակապանին հանդիպեցայ. զիս կառքն առաւ, որով ճամբան շարունակեցի։

(Շարունակելի)

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ